

Міністерство освіти і науки
України
Інститут спеціальної педагогіки
НАПН України

**НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ ДЛЯ
ПІДГОТОВЧОГО, 1-4 КЛАСІВ
СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ДІТЕЙ ІЗ
ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО
РОЗВИТКУ**

Літературне читання

**(для закладів з українською мовою
навчання)**

1– 4 класи

Укладачі: Омельченко І.М., кандидат
психологічних наук, старший науковий
співробітник лабораторії інтенсивної педагогічної
корекції, Марчук Т.Ф., кандидат психологічних
наук, старший науковий співробітник

Київ – 2014

Пояснювальна записка

Програма з літературного читання для 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із затримкою психічного розвитку з навчанням українською мовою відповідає Державному стандарту початкової загальної освіти, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. №462 та розроблена на виконання Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2013 р. № 60. Програма для дітей із затримкою психічного розвитку укладена на основі адаптації державних вимог до загальноосвітньої підготовки учнів та у відповідності з навчальною програмою «Літературне читання» для 2-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів¹.

Навчальний предмет «Літературне читання» – органічна складова освітньої галузі „Мови і літератури”; він охоплює класне і позакласне читання. Його основною метою є формування читацької компетентності у молодших школярів із затримкою психічного розвитку (далі ЗПР), яка є базовою складовою комунікативної і пізнавальної компетентностей, ознайомлення учнів з дитячою літературою як мистецтвом слова, підготовка їх до систематичного вивчення курсу літератури в основній ланці школи.

Читацька компетентність є особистісно-діяльнісним інтегрованим результатом взаємодії знань, умінь, навичок та ціннісних ставлень учнів, що набувається у процесі реалізації усіх змістових ліній предмета «Літературне читання». У процесі навчання відбувається становлення дитини-читача, здатної до самостійної читацької, творчої діяльності; здійснюється її мовленнєвий, літературний, інтелектуальний розвиток; формуються морально-естетичні уявлення і поняття, збагачуються почуття, виховується потреба в систематичному читанні. На уроках читання вирішуються як спільні із загальноосвітньою школою завдання, так і специфічні, корекційні завдання, які реалізуються у процесі навчання дітей із ЗПР.

Для досягнення мети виконуються такі завдання:

- формування в учнів із ЗПР повноцінної навички читання як базової у системі початкового навчання;
- ознайомлення учнів із ЗПР з дитячою літературою в авторській, жанровій, тематичній різноманітності; формування у дітей соціальних, морально-етичних цінностей через художні образи літературних творів;
- формування у школярів із ЗПР умінь сприймати, розуміти, аналізувати літературні і навчальні тексти різних видів з використанням початкових літературознавчих понять;
- розвиток мовлення учнів із ЗПР; формування умінь створювати власні висловлювання за змістом прочитаного (прослуханого);
- розвиток творчої літературної діяльності школярів із ЗПР;

¹ Літературне читання: програма для загальноосвітніх навчальних закладів 2-4 класи; автори: О.Я. Савченко, В.О. Мартиненко, В.О. Науменко, Н.М. Колеснікова, Л.І. Лаптева.

- формування у школярів із ЗПР прийомів самостійної роботи з різними типами і видами дитячих книжок, довідковим матеріалом, умінь здійснювати пошук, відбір інформації для вирішення навчально-пізнавальних завдань;
- виховання потреби в систематичному читанні як засобів пізнання світу, самопізнання, загальнокультурного розвитку;
- подолання недоліків у розвитку мовлення учнів;
- формування у дітей фонематичного сприймання, звукового аналізу й синтезу;
- уточнення і збагачення словникового запасу шляхом розширення й диференціації безпосередніх вражень і уявлень, отриманих при читанні;

Навчальний предмет «Літературне читання» – багатofункціональний. Уміння і навички – складова читацької компетентності, які формуються на уроках літературного читання, мають не лише предметний, а й загальнонавчальний характер, є засобом вивчення практично всіх навчальних предметів, забезпечують їх подальше засвоєння у наступних ланках загальноосвітньої школи.

Зміст початкового навчання літературного читання молодших школярів із ЗПР визначається на основі таких принципів: **тематично-жанрового, естетичного, літературознавчого, комунікативно-мовленнєвого та корекційного принципів.**

Тематично-жанровий принцип є визначальним у виборі творів для читання. Коло читання охоплює доступні для учнів із ЗПР жанрово-родові форми художніх, науково-художніх, науково-пізнавальних, фольклорних творів української та зарубіжної літератури, періодики, довідкової літератури.

Тематика і зміст творів покликані відображати різні сторони життя і діяльності дитини, сприяти розширенню їх світогляду, поповненню їхніх знань, засвоєнню найважливіших загальнолюдських цінностей, вихованню найкращих почуттів: любові до рідної землі, мови, природи, шанобливого ставлення до батьків, людей старшого покоління, національних традицій українського народу та культур інших народів.

Естетичний принцип передбачає відбір художніх творів словесного мистецтва за критеріями естетичної цінності. Зміст відібраних творів розкриває перед читачем різноманітність навколишнього світу, людських взаємин, сприяє розвитку почуттів гармонії і краси, формуванню особистісного ставлення до дійсності.

Літературознавчий принцип передбачає введення до системи підготовки дитини-читача елементарних літературознавчих понять, які засвоюються учнями практично, на рівні уявлень. Він реалізується в процесі практичного елементарного аналізу літературного тексту. Об'єктом уваги читача стає слово, що осмислюється ним як засіб створення словесно-художнього образу, за допомогою якого автор виражає свої почуття, ідеї, ставлення до світу. Впровадження цього принципу передбачає усвідомлення учнями на практичному рівні таких понять, як тема, ідея, жанрові особливості твору, його персонажі, засоби художньої виразності.

Визначальним у мовленнєвому розвитку учнів із ЗПР, у формуванні у них досвіду міжособистісної взаємодії є *комунікативно-мовленнєвий принцип*. Під час

навчання відбувається інтенсивний розвиток усіх характеристик навички читання вголос і мовчки при провідній ролі смислового читання; учні оволодівають прийомами виразного читання, умінням будувати власні висловлювання за змістом прочитаного (прослуханого), виявляти готовність уважно слухати та розуміти співрозмовника, брати участь у діалозі. Впровадження комунікативно-мовленнєвого принципу досягається діалоговою взаємодією читача з текстом, автором, героями його твору, застосуванням технологій інтерактивного навчання, створенням спеціальних навчальних ситуацій (робота в парах, групах, колективне обговорення змісту прочитаного (прослуханого), участь у літературній бесіді, рольових літературних іграх, декламація, драматизація тощо), у процесі яких формується культура спілкування.

Формування читацьких умінь здійснюється в нерозривній єдності з мовленнєвими. Якщо система читацьких умінь **відображає закономірності процесу сприймання твору**, то мовленнєві уміння – **закономірності процесу створення власного висловлювання** за прочитаним (прослуханим). При цьому діти не копіюють текст-зразок, а використовують для побудови власних висловлювань засоби, аналогічні тим, з якими ознайомились на уроках читання.

Цілеспрямоване формування читацької діяльності молодших школярів знаходить своє продовження й розвиток в організації самостійної роботи з дитячою книжкою, роботи з інформацією як на спеціально відведених заняттях у класі, так і в позаурочний час.

Корекційний принцип передбачає реалізацію напрямів навчально-реабілітаційної роботи з дітьми із ЗПР, які визначаються індивідуальними особливостями їх психофізичного розвитку та забезпечують створення умов для засвоєння учнями навчального матеріалу. Основними напрямками корекційно-розвиткової лінії, яка запроваджується на уроках літературного читання є наступні: розвиток пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери, мовлення, особистості дитини в цілому.

Основою структурування програми є *змістові лінії Державного стандарту з читання*.

- ❖ Коло читання.
- ❖ Формування й розвиток навички читання.
- ❖ Літературознавча пропедевтика.
- ❖ Досвід читацької діяльності.
- ❖ Робота з дитячою книгою; робота з інформацією.
- ❖ Розвиток літературно-творчої діяльності учнів на основі прочитаного.
- ❖ Корекційно-розвиткова лінія.

Коло читання

Коло читання молодших школярів із ЗПР охоплює твори різних жанрів для дітей цього віку з кращих надбань української і зарубіжної літератури.

Твори усної народної творчості – малі фольклорні форми: загадки, скоромовки, прислів'я, приказки, легенди, казки, міфи.

Літературні казки українських та зарубіжних авторів.

Твори українських письменників-класиків, які ввійшли в коло дитячого читання.

Твори сучасної дитячої української та зарубіжної літератури.

Дитяча періодика: газети і журнали.

Довідкова література: словники, довідники, енциклопедії для дітей.

За жанрово-родовими формами – це *епічні* твори: казки, легенди, міфи, байки, оповідання, повісті, повісті-казки; *ліричні*: пейзажна лірика, сюжетна лірика, вірші-роздуми; *драматичні*: дитячі п'єси.

За тематичним спрямуванням – твори про природу у різні пори року; твори про дітей, їхні стосунки, взаємини в сім'ї, школі; ставлення до природи, людей, праці, сторінки з життя видатних людей; твори, у яких звучать мотиви любові і пошани до рідної землі, мови, традицій українського та інших народів; утверджуються (добро, людяність, працелюбність, честь, дружба); гумористичні твори; науково-художні твори про живу і неживу природу; пригодницькі твори, фантастика.

Формування й розвиток навички читання

Протягом навчання в початковій школі учні оволодівають повноцінною навичкою читання, яка характеризується злиттям **технічної і смислової** її сторін.

Техніка читання охоплює такі компоненти, як спосіб читання, правильність, виразність, темп. Кожний з них окремо і в сукупності підпорядкований **смисловій** стороні читання, тобто **розумінню тексту**. Ця якість, що є провідною, передбачає розуміння учнями більшої частини слів у тексті, вжитих як у прямому, так і в переносному значеннях, змісту речень, смислових зв'язків між ними і частинами тексту, його фактичного змісту і основного смислу.

Під час навчання молодші школярі оволодівають двома видами **читання** – вголос і мовчки. Читання **вголос** – це чітке, плавне, безпомилкове, достатньо виразне читання цілими словами у відповідному темпі. Читання **мовчки** – читання “очима”, без зовнішніх мовленнєвих рухів, характеризується активізацією процесів розуміння, запам'ятовування і засвоєння прочитаного, а також зростанням темпу, порівняно з читанням уголос².

У молодших школярів із ЗПР внаслідок характерних особливостей їхньої психічної діяльності навичка читання формується уповільнено. Це обумовлено специфікою мисленнєвих процесів, своєрідністю у встановленні зв'язків між зоровим та слуховим сприйманням і звуковимовою. Ці особливості затримують процес автоматизації читання, що перешкоджає розумінню прочитаного тексту. З одного боку, труднощі в розумінні прочитаного гальмують удосконалення швидкості та правильності читання. З іншого боку, недоліки техніки читання (велика кількість помилок, низький темп) обумовлюють труднощі розуміння тексту для читання. Такий взаємовплив призводить до різкого відставання швидкості читання в учнів із ЗПР та передбачає розвиток навички читання шляхом удосконалення усіх його компонентів.

Тому увага учнів 1-2 класів зосереджується на інтенсивному формуванні якостей читання вголос, а з другого півріччя для учнів 2 класу застосовується методика навчання читати мовчки. У цей період доцільним є напівголосне

² Для кожного класу програмою визначаються нормативи (якісні та орієнтовні кількісні показники) читання вголос і мовчки.

читання як перехідна форма до мовчазного читання. У 3–4 класах провідне місце у сприйманні й засвоєнні навчального матеріалу належить мовчазному читанню. В роботі з текстом відповідно збільшується кількість вправ і завдань на розвиток смислової сторони читання.

Усвідомленість, як один із важливих компонентів навички читання закладається на першому етапі навчання. Внаслідок особливостей пізнавальної діяльності дітей із ЗПР навчання розуміння прочитаного є складним завданням. Тому з самого початку букварного періоду повинна проводитися різноманітна робота, спрямована на розуміння дітьми змісту прочитаного. З цією метою корисно, складаючи слова, що включають прочитані склади, пояснювати значення окремих слів, придумувати з ними прості речення, знаходити належні до них ілюстрації у вигляді сюжетних або предметних малюнків.

У процесі організації корекційно-розвиткової роботи на уроках читання вчитель, повинен пам'ятати, що зростає значення словникової роботи. При проведенні словниково-фразеологічного аналізу текстів з'ясовується, що значна кількість слів не зрозуміла дітям із затримкою психічного розвитку. Це слова – назви абстрактних понять, які віддалені від повсякденного життя дітей, слова – ознаки предметів, особливо епітети, метафори, деякі дії та їх обставини, ідіоматичні вирази.

Для пояснення значень слів і виразів використовують різні засоби. В одних випадках, для правильного співвіднесення слова з предметом, учитель показує конкретний предмет, муляж або макет, звертає увагу учнів на їхні ознаки та демонструє потрібний рух або замінює їх показом зображення на малюнку. В інших випадках доцільно використовувати для пояснення слів синоніми, а іноді й антоніми, які знайомі дітям; доцільно звертатися до контексту, вводячи незрозуміле слово в доступну фразу; можна використати родові визначення чи простий опис. Іноді можливе тлумачення слова через значення його кореня.

Необхідно привчати дітей із ЗПР виділяти в тексті незрозумілі слова та обов'язково з'ясовувати їхнє значення. Для введення нових слів у активне мовлення учнів, необхідно спонукати дітей складати з цими словами речення, включати їх у переказ, використовувати у розповідях за картинками.

Розвиток та вдосконалення правильності, швидкості, виразності й усвідомленості читання здійснюється у процесі систематичного читання й перечитування цілих творів, окремих уривків з них, в ході аналізу прочитаного з використанням прийому вибіркового читання.

При роботі з текстом діти спочатку вчать відповідати на запитання за його змістом, розповідати про свої спостереження у зв'язку з прочитаним; у наступні роки у них формується вміння порівнювати те, про що вони дізналися з тексту, із власним досвідом, спостереженнями та прочитаними творами.

Школярі оволодівають умінням спочатку за допомогою вчителя, а далі й самостійно визначати головну думку твору. Їх слід поступово, поетапно переводити від уміння працювати з текстом за допомогою вчителя до самостійної роботи над ним. Так, спочатку програма вимагає сформулювати у дітей уміння ділити текст на частини за запитаннями, далі ділити текст на закінчені за смислом частини і колективно добирати до них заголовки для складання плану. Після

цього у школяра має з'явитися вміння самостійно ділити текст на частини з допомогою вчителя, а потім самостійно складати план прочитаного.

Робота над літературним текстом передбачає також поступове формування у школярів із ЗПР уміння спочатку за запитаннями вчителя, а далі самостійно передавати зміст прочитаного, виконувати короткий вибіркового переказ.

Враховуючи те, що діти із ЗПР мають труднощі в розумінні смислу художнього твору, в установленні причинно-наслідкових та часових зв'язків, не вміють самостійно дізнатися із тексту нову для них інформацію, обмежено сприймають засоби художньої виразності, вчителю необхідно спиратися на детальний і глибокий аналіз змісту, виявляти в ньому різноманітні взаємозв'язки та взаємозалежності, допомагати дітям здобувати нові знання, знаходити значуще та суттєве в тексті.

Правильне сприймання тексту пов'язане з функціонуванням творчої і відтворюючої уяви, оцінним ставленням до прочитаного, із емпатійним відгуком щодо описаних у тексті подій. Для розвитку цих якостей у молодших школярів із ЗПР використовують «словесне малювання картини» до тексту, творче доповнення і зміну сюжетних ліній твору, створення казок. Дітей навчають умінню елементарно оцінити вчинки героїв, що сприяє глибшому переживанню змісту прочитаного, формує емоційну чутливість.

На уроках читання постійна увага приділяється культурі мови учнів, збагаченню й активізації словника. Дітей навчають використовувати мову автора (цитування), прислів'я, стійкі фразеологічні звороти, граматично правильно будувати висловлювання, дотримуватись літературної вимови.

Літературознавча пропедевтика

Передбачає ознайомлення школярів із ЗПР (на елементарному рівні, практично) з окремими літературознавчими поняттями, необхідними їм під час аналізу твору. В учнів формуються найпростіші уявлення про сюжет і композицію твору (без уживання термінів), про художній образ-персонаж в епічному творі та художній образ – у ліричному, про деякі особливості жанрів художніх творів, засоби художньої виразності, авторську позицію (ставлення автора до зображуваних подій, до персонажів), тему та основну думку твору.

Хоча у програмі літературознавчу пропедевтику виділено в окрему змістову лінію, відпрацювання зазначених понять здійснюється у процесі всіх видів читацької діяльності.

Методика опрацювання літературного матеріалу, його відбір в початкових класах здійснюється з поступовим ускладненням способів його прочитання, усвідомлення, відтворення.

Аналіз літературного твору ґрунтується на особливостях сприймання молодшими школярами із ЗПР. Діти зазначеної категорії не вміють самостійно взяти з тексту нові для себе відомості, нову інформацію, пов'язати її з тими знаннями, які вони вже мають; нові враження знаходяться у відриві від набутих раніше знань, асоціативні зв'язки формуються з уповільненням, а ослаблена пам'ять не стимулює спогадів про знайомі явища та події, пережиті почуття. У зв'язку з цим, з метою активізації уваги та мисленнєвої діяльності, при першому чи повторному прослуховуванні творів корисно давати школярам установку, яка

пов'язана з подальшим аналізом тексту (наприклад, чому так називається оповідання, хто дійові особи, чим сподобався герой, чим схожі та чим відрізняються ті чи інші явища і т.п.). По завершенню роботи над аналізом твору необхідно ставити перед дітьми питання про те, що нового вони дізналися в процесі опрацювання матеріалу, вчити пов'язувати його з попередніми знаннями.

Оскільки основною формою аналізу тексту є бесіда, при підготовці її необхідно продумувати запитання, які максимально стимулюватимуть мисленнєву активність дітей, сприятимуть виникненню уявлень, що склалися у їхньому власному життєвому досвіді, допомагатимуть появі нових уявлень про прочитане, формуватимуть необхідні асоціації, встановлюватимуть різноманітні зв'язки та залежності.

В результаті систематичного вправлення в аналізі текстів школярі із ЗПР умітимуть встановлювати послідовні часові зв'язки частин тексту, за допомогою вчителя визначати тему та основну думку твору, орієнтуватися в структурі художніх текстів, складати простий план (за допомогою вчителя та самостійно) невеликого за обсягом і нескладного за змістом, будовою тексту; зіставляти вчинки персонажів, визначати за допомогою вчителя мотиви їхньої поведінки, авторське ставлення до подій і персонажів, висловлювати своє ставлення до вчинків героїв, давати найпростішу морально-етичну оцінку ситуацій, спираючись на власний досвід.

Досвід читацької діяльності (опрацювання текстів різних видів: художніх, науково-художніх)

Особливості опрацювання художнього твору

Усвідомлення жанрових особливостей творів

Під час навчання молодші школярі із ЗПР ознайомлюються зі значущими одиницями художніх творів, оволодівають практичними вміннями впізнавати, розрізнявати та називати окремі літературні жанри: казка (народна і літературна), оповідання, повість, вірш, байка, малі фольклорні форми (загадка, прислів'я); ігровий фольклор (скоромовка, лічилка, календарно-обрядова поезія тощо).

Засвоєння школярами літературних форм, їх жанрових особливостей організовується з урахуванням пізнавальних можливостей дітей із ЗПР. Так, учні 1-го та 2-го класів ознайомлюються з найпростішими жанровими особливостями казки на матеріалі казок про тварин, оскільки вони є найпростішими для сприймання і розуміння порівняно з іншими видами. Геройко-фантастичні казки, які мають складнішу будову, більші за обсягом, складаються з багатьох епізодів, відзначаються особливою вигадливістю, містять потужний фантастичний елемент, доцільно починати вивчати з 3 класу. Лірична поезія доступніша учням 4-х класів.

Смисловий і структурний аналіз твору

Аналіз художнього твору ґрунтується на особливостях сприймання молодшими школярами літератури як мистецтва слова.

Основне завдання смислового і структурного аналізу художнього тексту – це сприймання художнього образу, усвідомлення художньої ідеї твору. Ці завдання зумовлюють вибір засобів для їх розв'язання, тобто визначають, які літературознавчі знання і в якому обсязі будуть потрібні учням, які

спостереження за жанровою специфікою того чи іншого твору варто зробити, які прийоми аналізу тексту виявляються найбільш доцільними тощо.

Аналіз творів охоплює такі рівні: первинний, поглиблений, структурний. Аналізу тексту передують первинне цілісне, безпосереднє, емоційне сприймання учнями твору, цілеспрямоване перечитування змісту та окремих його фрагментів. У процесі первинного аналізу учні розмірковують над тим, як починається твір, яким чином далі розгортаються події, чим він закінчується. Предметом поглибленого аналізу стає виявлення смислових зв'язків між персонажем, місцем дії і подіями в епічному творі, складання характеристик дійових осіб, аналіз їх вчинків, мотивів поведінки. Усвідомлення цих зв'язків складає основу початкового уявлення про сюжет і композицію художнього твору, виділення теми та основної думки прочитаного тощо.

Аналізу підлягають не всі елементи тексту, а лише ті, які найбільш яскраво виражають ідею твору, що вивчається. Структурний аналіз змісту твору має на меті орієнтування учнів із ЗПР у логічній структурі тексту, відтворення його з опорою на різні види плану, малюнки тощо. Прийоми самостійного осмислення змісту незнайомого тексту включають уміння виділяти в тексті складні для розуміння слова, з'ясовувати їхнє значення, ставити різного виду запитання до тексту, користуватися додатковою інформацією (ілюстрацією, схемою, таблицею, запитаннями, завданнями), знаходити в тексті ключові (опорні) слова, важливі для розуміння змісту, розрізнявати пряме і переносне значення слів, встановлювати зв'язки.

Засоби художньої виразності, емоційно-оцінне ставлення до змісту прочитаного (прослуханого) твору

Цілісне сприймання змісту твору, усвідомлення його ідеї нерозривно пов'язане з умінням сприймати засоби художньої виразності відповідно до їх функцій у художньому творі. Основою такого сприймання й оцінки зображуваного є формування в учнів уявлення про слово як засіб створення художнього образу.

Під керівництвом учителя молодші школярі із ЗПР навчаються помічати особливості авторського вибору слів, засобів вираження емоцій, почуттів, ставлення до зображуваних подій, героїв.

Усвідомлення ролі засобів виразності у творі дає учням змогу повніше сприймати і відтворювати в уяві картини життя, змальовані письменником, встановлювати зв'язок між ними, розуміти авторську позицію, що в свою чергу сприяє проникненню в емоційну тональність твору.

Оволодіння цими читацькими уміннями створює умови для розвитку у школярів здатності емоційно реагувати на зміст прочитаного (прослуханого) твору, виявляти й усвідомлювати свої почуття, освоєння умінь висловлювати власні оцінні судження, використовуючи адекватні мовленнєві засоби.

Робота з науково-художніми творами

Науково-художній твір – це різновид дитячої пізнавальної літератури. У науково-художньому творі пізнавальна інформація розкривається за допомогою сюжету, характеристики (опису) образів, подій, явищ.

За жанровою та тематичною різноманітністю – це вірші, оповідання, пізнавальні казки, повісті про явища природи, історичні події, техніку, географію.

Робота з науково-художнім твором спрямовується на формування в учнів із ЗПР умінь знаходити пізнавальну інформацію, визначати істотні ознаки, встановлювати зв'язки тощо.

Робота з дитячою книжкою; робота з інформацією

Основними завданнями уроків роботи з дитячою книжкою, роботи з інформацією у 1-4 класах є розширення кола дитячого читання, формування читацької самостійності учнів, сприяння розвитку інформаційної культури молодших школярів із ЗПР.

На кожному етапі навчання визначаються завдання, які враховують особливості кожного вікового мікроперіоду, вони обумовлюються методикою роботи та організацією читацької діяльності учнів, вимогами до навчального матеріалу, видами бібліотечно-бібліографічної допомоги, типами, структурою уроку (заняття) тощо.

Так, у 1 та 2 класі вчитель спрямовує школярів на широке ознайомлення зі світом доступних їм книжок з власної ініціативи, на пошук серед них тих, які найбільшою мірою можуть задовольнити пізнавальні інтереси кожного з учнів.

Враховуючи об'єктивні обставини все ще недостатнього рівня сформованості повноцінної навички читання учнів, рівня їхнього літературного розвитку, особливого значення набуває індивідуалізація самостійної читацької діяльності дітей. Учитель визначає навчальні завдання з урахуванням індивідуальних можливостей кожного, поступово ускладнюючи навчальний матеріал, а також способи його опрацювання.

Учні із ЗПР за допомогою вчителя вчать визначати зовнішні показники змісту кожної книжки, вибирати потрібну за окресленими педагогом показниками, співвідносити їх і на цій основі робити загальний висновок про тематику, орієнтовний зміст, характер, кількість уміщених у ній творів. Така діяльність сприяє швидшому входженню дитини в текст, який вона читатиме самостійно.

У 3-4 класах самостійна читацька діяльність також має свої особливості. Одним з пріоритетних завдань у цей період є формування і розвиток у школярів із ЗПР продуктивних способів самостійного опрацювання змісту різних типів і видів дитячих книжок, не надто значних за обсягом, довідкової літератури, дитячої періодики, а також умінь здійснювати пошук, добір, систематизацію, узагальнення навчально-пізнавальної інформації, користуючись засобами бібліотечно-бібліографічної допомоги, довідково-інформаційним апаратом книжки, а також Інтернет-ресурсами дитячої бібліотеки.

Набуті у попередніх класах практичні уміння, способи роботи з дитячою книжкою дозволяють школярам із ЗПР самостійно та з допомогою вчителя розв'язувати спеціальні завдання, які складають сутність читацької діяльності.

Визначаючи твори для позакласного читання, *вчитель враховує умови забезпечення дитячою літературою районних (міських) шкільних, домашніх бібліотек.*

Позакласне читання є складовою частиною читання і розвитку мовлення. Завдання позакласного читання: ознайомити учнів з різноманітною дитячою літературою; сформувати зацікавлення до книжки та позитивне ставлення до самостійного читання; розвивати в учнів уміння повноцінно сприймати, усвідомлювати та відтворювати зміст прочитаних творів, висловлювати своє ставлення до прочитаного; поступово нагромаджувати та поглиблювати бібліотечно-бібліографічні знання; формувати в учнів доступні морально-етичні уявлення.

Зазначені завдання реалізуються під час роботи учнів з книжками на уроках позакласного читання, на бібліотечних заняттях, у позаурочний час (проведення свят книжки, літературних ранків, ігор тощо). Забезпечувати таку роботу повинні учитель, вихователь і бібліотекар.

Основна мета уроку позакласного читання – проконтролювати читання учнів у позаурочний час. Тип і структура уроку позакласного читання залежать від змісту матеріалу й мети його опрацювання.

Дидактичними основами уроків позакласного читання є нерозривність виховних і освітніх завдань, спираючись на власний життєвий і читацький досвід учнів, диференціація навчальної роботи учнів із врахуванням їхніх індивідуальних зацікавлень та рівня читацької підготовки, контроль за навчальною діяльністю.

Оскільки уроки позакласного читання є складовою частиною навчального предмета – читання, вони взаємопов'язані та взаємозумовлені.

Добираючи твори для позакласного читання, слід урахувати актуальні потреби та можливості дітей із ЗПР, гігієнічні вимоги до книжок, фактичний книжковий фонд шкільної бібліотеки. При цьому визначальним є тематичний принцип і багатожанровий підхід (як і до класного читання).

Тематика творів має охоплювати різні боки життя дитини, створювати певну основу для розвитку світогляду, поповнення знань, розширення читацького кругозору, формування важливих моральних якостей, пробудження національної самосвідомості, світлих гуманних почуттів до своєї землі, мови, рідного краю, природи, шанобливого ставлення до національних традицій свого народу та культури інших народів.

Отже, для позакласного читання слід рекомендувати такі твори, зміст яких сприяв би формуванню в учнів найважливіших загальнолюдських цінностей, настановував їх на роздуми, оцінювання своїх і чужих вчинків, осмислення життя взагалі.

Окреслений зміст роботи реалізується на спеціально відведених уроках, бібліотечних заняттях (проводяться 1 раз на два тижні).

Розвиток літературно-творчої діяльності учнів на основі прочитаного

Спілкування з літературою як мистецтвом слова задовольняє природну потребу дитини в емоційних переживаннях, створює передумови для самовираження особистості. Молодші школярі із ЗПР беруть участь у посильній творчій діяльності, яка організовується вчителем на уроках класного і позакласного читання і в позаурочний час. Для стимулювання творчих здібностей

використовуються такі види завдань: словесне малювання, графічне ілюстрування, творчий переказ, читання за ролями, інсценізація, колективне та індивідуальне складання з допомогою учителя казок, лічилок, загадок тощо.

Важливе значення для розвитку зв'язного мовлення учнів із ЗПР має засіб «словесного малювання», оскільки він сприяє формуванню образного мислення і естетичного сприймання прочитаних творів. При застосуванні цього прийому вчитель не ставить перед дитиною завдання переказати текст, а пропонує уявити собі те, про що було прочитано, і детально змалювати словами описаний предмет або ситуацію.

Методична реалізація змісту курсу «Літературне читання» потребує гнучкого підходу до визначення цілей, структури уроків, відбору методів і прийомів організації читацької діяльності молодших школярів.

У поєднанні методів і прийомів навчання слід прагнути до активізації пізнавальної і емоційно-почуттєвої сфери учнів із ЗПР, залучення їх до діалогічної взаємодії з текстом, самовираження у творчій діяльності. Повноцінне сприймання і розуміння текстів молодшими школярами із ЗПР передбачає взаємодію мотиваційного, змістового, операційного, рефлексивного компонентів читацької діяльності учнів, поетапність осягнення смислової й образної цінності твору.

Емоційна і змістова підготовка дітей до читання виявляється в удосконаленні правильності читання, прогностичних умінь, вибіркового пояснення слів-виразів, розгляду ілюстрацій тощо. Усвідомленню тексту в процесі читання сприяє супровідна словникова робота, коментар подій та фактів. Робота з текстом після читання проводиться шляхом розуміння художніх засобів, смислів шляхом визначення причинно-наслідкових зв'язків, оцінних суджень, головної думки. Повторне звернення до тексту має на меті його поглиблений смисловий і структурний аналіз, який дає змогу повноцінного сприймання та складає передумови для виконання учнями творчих завдань у зв'язку з прочитаним.

Розвиток творчої діяльності учнів із ЗПР передбачає систематичну роботу з удосконалення розуміння прочитаного. Повне відтворення учнями тексту ще не гарантує його достатнього розуміння, яке залежить від особистого досвіду, техніки читання, розвитку пам'яті, емоційного розвитку. У зв'язку з цим, передумовами опосередкованого розуміння тексту є вправління школярів із ЗПР у знаходженні істотних ознак і зв'язків у зображуваному, диференціації істотного й неістотного, порівнянні, висловлюванні оцінних суджень. З цією метою застосовуються диференційовані завдання, завдання на вибір, які передбачають творчу роботу з текстом.

Реалізація ідей особистісно зорієнтованого навчання потребує індивідуалізації читацької діяльності учнів. Це зумовлює необхідність систематичного застосування диференційованих і творчих завдань, завдань на вибір, врахування в оцінюванні навчальних досягнень (зокрема, темп читання, виразність) індивідуальних особливостей учнів, їх читацьких інтересів. У спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах для дітей із затримкою психічного розвитку з навчанням українською мовою курс «Літературне читання» вивчається в 1-4 класах. Учитель може самостійно розподіляти кількість годин передбачених на засвоєння кожної теми.

Корекційно-розвиткова лінія

Корекційно-розвиткова лінія – це сукупність форм, методів та напрямів навчально-реабілітаційної роботи з дітьми із особливими освітніми потребами, які визначаються індивідуальними особливостями їх психофізичного розвитку та забезпечують створення умов для засвоєння учнями навчального матеріалу.

Корекційно-розвиткова робота – це комплекс заходів з системного психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі навчання та виховання, спрямованого на корекцію порушень у дітей із ЗПР шляхом розвитку пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери, мовлення, особистості дитини в цілому.

Корекційно-розвиткова робота з дітьми із затримкою психічного розвитку передбачає реалізацію основних її *напрямів* у навчально-виховному процесі: розвиток пізнавальної діяльності, мовлення, емоційно-вольової сфери, особистості.

Реалізуючи *корекційно-розвитковий напрям з формування пізнавальної діяльності* в учнів із ЗПР учителеві потрібно пам'ятати, що засвоєння мовної системи спирається на розвиток мисленнєвих операцій аналізу, синтезу, узагальнення, абстрагування, що дає можливість дітям порівнювати, зіставляти, класифікувати, узагальнювати та абстрагувати семантичні й формально-мовні ознаки мовленнєвих одиниць у процесі аудіювання, говоріння, письма та читання. Розвиток конкретних мисленнєвих операцій та способів дій на основі їх мовленнєвого опосередкування, застосування прийому коментування вголос дій (мети, плану, способу, результату діяльності) сприяє розвитку вищої словесно-логічної форми мислення в учнів із ЗПР.

Напрямок з корекції та розвитку мовлення у школярів із ЗПР на уроках читання передбачає роботу над правильною та чіткою вимовою всіх звуків рідної мови, встановлення смислових та синтаксичних зв'язків у тексті, самостійне застосування логічного наголосу з метою увиразнення тексту. Суттєвим компонентом навички читання є її виразність, яка безпосередньо пов'язана з усвідомленістю читання. На перших етапах навчання, коли розуміння прочитаного відстає від оволодіння технікою читання, у молодших школярів із ЗПР особливо помітне невиразне читання, його монотонність, неправильне застосування пауз між словами та реченнями, утруднення у логічному наголосі, в пунктуаційній інтонації.

Тому для поліпшення виразності читання необхідне поєднання роботи вчителя з корекційними логопедичними заняттями.

Важливе значення на уроках читання належить попередньому аналізу текстів. Під час такого аналізу вчитель фіксує увагу дітей на деяких формальних ознаках тексту ще до його прочитання, а саме: кількість речень, що входять до тексту, наявність певних розділових знаків, наявність прямого мовлення та слів автора.

З розвитком усвідомленості читання не тільки засвоюється пунктуаційна інтонація, але діти привчаються виділяти голосом важливі за смислом слова, вживати логічний наголос. Спочатку вчитель спрямовує увагу дітей на ці слова розбором смислу речення. Поступово учні привчаються самі знаходити в процесі читання логічні центри речень.

Робота над виразністю читання є дієвим засобом проникнення у зміст твору, допомагає розумінню характеристики літературних персонажів, ставлення автора до подій, що описуються. В залежності від змісту тексту учні привчаються регулювати темп читання та силу голосу.

Уроки читання сприяють розвитку у школярів обох форм мовлення – діалогічної та монологічної. Діалогічне мовлення розвивається в ході роботи над текстами при їх аналізі: при бесіді, яка проводиться вчителем, діти відповідають на запитання, ставлять запитання один одному.

У процесі навчання у дітей поступово розвивається чуття мови та так зване випереджаюче відображення (антиципація), яка означає здатність передбачати зміст тексту, що полегшує його сприймання та позитивно впливає на швидкість і правильність читання.

Для учнів із ЗПР доступним є фактичний зміст тексту, але встановити причинні та часові зв'язки, визначати самостійно основну думку вони утруднюються. Тому необхідне проведення систематичної спеціальної корекційної роботи для формування розуміння прочитаного, зокрема, велика роль належить різнобічному аналізу тексту: детальний розбір змісту за запитаннями для встановлення різноманітних зв'язків між предметами, явищами, подіями, що описуються в тексті; для визначення головної думки, розуміння внутрішньої структури твору, зв'язку його частин.

Одним із найважливіших корекційних завдань на уроках читання є формування зв'язного мовлення (навичок переказу, опису предметів або явищ, розповіді) з опорою на наочність, план та запитання педагога і без них.

Напрямок корекційного розвитку емоційно-вольової сфери на уроках читання включає формування в учнів рефлексії, яка в першу чергу пов'язана з мотивацією учіння, з усвідомленням дій і контролем за ходом виконання дій з текстами; формування умінь передавати свої враження, почуття від прочитаного з урахуванням специфіки мови твору, використовувати яскраві, образні вислови, вжиті в тексті твору. З допомогою вчителя діти визначають загальний емоційний настрій твору, вчаться адекватно емоційно реагувати на його зміст, відчувати радість, задоволення від повторного слухання та перечитування твору. У дітей формуються початкові вміння висловлювати найпростіші оцінні судження про вчинок персонажа, його ставлення до природи, людей, рідної землі, уміння обґрунтовувати свої судження.

Напрямок корекційного розвитку особистості молодшого школяра із ЗПР на уроках читання передбачає формування уміння розрізняти вчинки персонажів літературних творів, співчутливо ставитися до персонажів. Усвідомлення на практичному рівні понять: чесність, порядність (у відношеннях між школярами, між учнем та вчителем; уміння відрізняти позитивні дії дітей від негативних та адекватно їх оцінювати).

ПРОГРАМА

105 годин

I семестр – 57 годин (3 години на тиждень); II семестр – 48 годин (3 години на тиждень)

I клас

Коло читання

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
<p>Коло читання – дитячі літературні твори, доступні й цікаві для школярів із ЗПР цієї вікової групи.</p> <p>Усна народна творчість: казки про тварин, загадки, скоромовки, лічилки, прислів'я, дитячий ігровий фольклор.</p> <p>Літературні казки: Олена Пчілка, Н. Забіла, В. Сухомлинський та ін.</p> <p>Поезія (сюжетний вірш, пейзажна лірика): Т. Шевченко, Олена Пчілка, Марійка Підгірянка, Д. Білоус, Н. Забіла, А. Камінчук, Т. Коломієць, В. Лучук, В. Сосюра, М. Сингаївський, Л. Костенко, І. Кульська, О.Сенатович, І. Січовик, Г. Чубач та ін.</p> <p>Проза (оповідання, уривки з оповідань): Марійка Підгірянка, О. Буцень, А. Григорук, В. Нестайко, П. Утевська, В.Сухомлинський,</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>вміє уважно слухати читання вчителя; правильно, свідомо й виразно читає словосполучення та речення цілими словами (допускає читання окремих слів по складах, розуміє значення переважної більшості слів у кожному реченні); вимовляє слова з дотриманням логічних наголосів (самостійно чи з допомогою вчителя); має первинне уявлення про те, які твори за жанровим спрямуванням (оповідання, казка, вірш, загадка) опрацьовувалися на уроках літературного читання; називає кілька українських народних казок про тварин, знає 2-3 загадки; називає прізвища українських письменників та їх твори, які вивчалися на уроках.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності.</p> <p>Розвивати вміння встановлювати предметні та просторові зв'язки між описаними фактами, подіями в прозових творах, казках (запитання: що робить? куди? де? звідки? та ін.).</p> <p>Мовленнєвий розвиток.</p> <p>Розвивати вміння самостійно будувати монолог: відповідати на запитання за змістом прочитаного (прози, науково-художньої літератури, усної народної творчості, казок, поезії); виділяти в тексті складні для розуміння слова; ставити найпростіші запитання за змістом прочитаних текстів.</p> <p>Розвиток емоційно-вольової сфери.</p> <p>Формувати вміння емоційно реагувати на зміст прослуханих та прочитаних творів (прози, науково-художньої літератури, усної народної творчості, казок, поезії), виявляти й усвідомлювати свої почуття.</p> <p>Формувати вміння відтворювати емоції, почуття героїв, які представлені в колі дитячого читання.</p>

<p>В. Карасьова, Г. Храпач, Д. Чередниченко, М. Стельмах, Ю. Ярмиш та ін.</p> <p>Гумористичні твори: Д. Білоус, Г. Бойко, Т. Коломієць, В. Нестайко, І. Січовик та ін.</p> <p>Науково-художня література: В. Чухліб, Ю. Старостенко, О. Копиленко та ін.</p> <p>Зарубіжна література: казки народів Європи.</p>		<p>Розвиток особистості учня. Формувати старанність у навчанні, взаємодопомогу, повагу до товаришів і до вчителів на матеріалі змісту прочитаних творів.</p>
--	--	---

Формування і розвиток навички читання

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
<p>1. Спосіб читання. Формування навичок усвідомленого, правильного, плавного читання цілими словами вголос.</p>	<p>Учень (учениця): наприкінці навчального року читає вголос правильно, плавно, свідомо цілими словами переважну більшість речень тексту (допускається побуквене та поскладове читання складних для вимови слів).</p>	<p>Мовленнєвий розвиток. Сприяти подоланню поскладового читання й усуненню неправильного застосування пауз між словами й реченнями.</p>
<p>2. Темп читання. Формування прийомів темпу читання вголос, розширення оперативного поля читання. Формування уміння уповільнювати та пришвидшувати темп читання (за завданням учителя).</p>	<p>з допомогою вчителя користується прийомами розвитку темпу читання вголос; наприкінці I семестру читає вголос у темпі не менше 15 сл /хв; наприкінці II семестру – не менше 20 сл /хв.</p>	<p>Мовленнєвий розвиток. Формувати прийоми розвитку темпу читання вголос. Формувати вміння уповільнювати та прискорювати темп читання. Формувати прийоми регулювання темпу читання, сили голосу залежно від змісту і жанрової специфіки твору.</p>

<p>3. Правильність читання. Удосконалення звукової культури мовлення: проведення спеціальних вправ для розминки і тренування артикуляційного апарату, для відпрацювання правильної вимови окремих звуків та звукосполучень у словах. Навчання правильної вимови слів та правильного їх наголошування під час читання.</p>	<p>за завданням учителя виконує спеціальні вправи, метою яких є тренування мовленнєвого апарату, відпрацювання правильної артикуляції звуків рідної мови (чітке вимовляння складів на поєднання кількох приголосних звуків, закінчення слів, багатоскладових слів, вимовляння чистомовок, скоромовок і т.ін.); з допомогою вчителя вимовляє слова з правильним наголосом.</p>	<p>Мовленнєвий розвиток. Сприяти дотриманню правильної вимови звуків, складів, слів, наголосів у словах.</p>
<p>4. Усвідомленість читання. Розуміння значень слів у реченнях тексту; усвідомлення понять: частина речення, речення, речення, текст та смислових зв'язків між ними. Розвиток смислової здогадки.</p>	<p>розуміє переважну частину слів, ужитих у тексті у прямому значенні; самостійно або з допомогою вчителя виявляє в тексті незрозумілі слова; усвідомлює, що слова в реченні, речення і частини тексту пов'язані між собою за змістом; з допомогою вчителя може здогадатися про значення слова на основі контексту; з допомогою вчителя прогнозує орієнтовний зміст частин тексту за ілюстраціями і т. ін.; виявляє розуміння переважної більшості змісту твору.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Знаходити смислові зв'язки між персонажем та місцем дії у творі. Мовленнєвий розвиток. Розвивати розуміння текстів шляхом пояснення та уточнення значення незрозумілих слів, з опорою на ілюстрації.</p>
<p>5. Виразність читання Формування умінь дотримуватися пауз, обумовлених розділовими знаками в середині та в кінці речення, а також ритмічних пауз.</p>	<p>користується найпростішими інтонаційними засобами виразності; дотримується пауз, обумовлених розділовими знаками в середині та в кінці речення;</p>	<p>Мовленнєвий розвиток. Формувати вміння плавно та виразно читати, із застосуванням прийомів читання з різною інтонацією: запитальною, розповідною.</p>

--	--	--

Літературознавча пропедевтика

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Основна думка твору (про кого, про що йдеться у творі?).	Учень (учениця): відповідає на запитання (самостійно чи з допомогою вчителя) про кого, про що йдеться у творі?.	Розвиток пізнавальної діяльності. Встановлювати зв'язки між подіями, героями охарактеризованими в тексті. Стимулювати відповіді дітей простим реченням на запитання: про кого, про що йдеться у творі?
Сюжет і композиція. Послідовність подій у творі, їх причинно-наслідкові зв'язки.	з допомогою вчителя визначає в епічному творі його початок, відтворює послідовність подій у творі.	Розвиток пізнавальної діяльності. Встановлювати часові та причинно-наслідкові зв'язки на основі прочитаного за запитаннями вчителя типу: що сталося, коли..? Що сталося після того, як ...? Чому це сталося?
Персонаж твору. Вчинки героя.	з допомогою вчителя усвідомлює наявність персонажа (низки персонажів) як дійової особи (дійових осіб); розрізняє їх за характером поведінки, вчинків (позитивні, негативні, хороші, погані).	Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати оцінні судження про дії персонажів твору. Стимулювати оцінне ставлення школяра до міркувань героїв твору (чи правильно оцінив Олег дію Миколки? Чому ти так вважаєш?). Розвиток особистості учня. Сприяти усвідомленню того, що є позитивні і негативні вчинки героїв твору і дітей. Прищеплювати бажання наслідувати позитивні якості та вчинки героїв.
Автор твору: початкове уявлення	усвідомлює , що твір написала людина (автор),	Розвиток пізнавальної діяльності.

про те, що твір написала людина (автор).	правильно називає твір (прізвище письменника, заголовок).	Формувати уявлення про твір та автора (з допомогою пояснень учитель говорить, що автор – це людина, яка написала твір; у неї є ім'я та прізвище та ін.).
Жанр (ознайомлення з найпростішими жанровими особливостями дитячого ігрового фольклору, загадки, казки, вірша, оповідання).	усвідомлює найпростіші жанрові особливості загадки, скоромовки, казки, оповідання, вірша (з допомогою вчителя).	Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати уявлення про жанр (з допомогою пояснень учитель розкриває зміст дитячого ігрового фольклору, загадки, казки, вірша, оповідання та ін.). Мовленнєвий розвиток. Розвивати вміння свідомо користуватися найпростішими літературознавчими термінами (без визначення понять): казка народна, казка літературна, оповідання, загадка, прислів'я.

Досвід читацької діяльності
Особливості опрацювання художнього твору
*Усвідомлення жанрової специфіки творів –
впізнання і називання жанру твору*

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Дитячий ігровий фольклор. Ознайомлення учнів із зразками дитячої фольклорної поезії; розучування і відтворення їх в ігровій формі (ліплення, інсценізація тощо).	бере участь у колективному розучуванні зразків дитячого ігрового фольклору і відтворенні їх в ігровій формі.	Мовленнєвий розвиток. Формувати вміння взаємодіяти з однолітками в процесі розучування і відтворення в ігровій формі дитячої фольклорної поезії.
Загадка – популярний жанр народної творчості, що розповідає про предмет, явища, їх істотні	усвідомлює призначення загадок; знає напам'ять 2-3 загадки, з допомогою	Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати уявлення про жанр загадки. Розвивати вміння пояснювати образний зміст

<p>ознаки, але не називає їх. Образність у зображенні предмета загадки.</p>	<p>вчителя загадує їх одноліткам.</p>	<p>предмета загадки з опорою на наочність, ознаки.</p>
<p>Казка як фольклорний художній твір, у якому є вимисел, фантазія. Народні казки про тварин. Герої казок про тварин, їхні вчинки, вдача. Послідовність і розвиток подій у казках про тварин. Казкові прикмети: традиційні зачин, кінцівка, повтори. Поняття про літературну казку.</p>	<p>усвідомлює елементарні жанрові особливості народної казки: наявність у змісті вигадки, фантазії; з допомогою вчителя знаходить у казці зачин, кінцівку; визначає і називає героїв казок про тварин; висловлює елементарні узагальнені оцінні судження: лисиця – хитра, вовк – злий; заєць – боягуз; усвідомлює, що літературна казка – це авторський твір.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати уявлення про казку як фольклорний художній твір, у якому є вимисел, фантазія. Розмірковувати над тим, як починається казка і чим вона закінчується. Знаходити смислові зв'язки між персонажем та місцем дії у казці. Розвивати вміння диференціювати істотні ознаки від неістотних у зображенні героїв казки. Розвивати усвідомлення того, що в казках тварини наділені людськими якостями. Мовленнєвий розвиток. Вправлятися у відповідях на запитання, вчителя за змістом народної і літературної казки, про вчинки, вдачу героїв. Розвиток емоційно-вольової сфери. Формувати вміння емоційно реагувати на зміст прослуханої та прочитаної казки, виявляти й усвідомлювати свої почуття.</p>
<p>Вірш. Графічна форма тексту. Рима, ритм у вірші. Автор твору. Декламація віршів. Інтонаційні мовні та позамовні засоби виразності (сила голосу, темпоритм, тон). Виявлення ознак (слів, словосполучень, розділових знаків у</p>	<p>усвідомлює і з допомогою вчителя виявляє ознаки віршованого тексту; після попередньої підготовки читає вірш виразно; на кінець навчального року знає напам'ять 2-3 вірші.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати вміння розрізняти та розуміти розділові знаки у тексті, що вказують на необхідність зміни засобів виразності під час читання. Мовленнєвий розвиток. Вправлятися в читання віршів із різною силою</p>

<p>тексті), що вказують на необхідність зміни засобів виразності під час читання. Розвиток поетичного слуху.</p>		<p>голосу, зміною темпоритму та тону. Розвивати поетичний слух.</p>
<p>Оповідання як невеликий розповідний художній твір про якийсь випадок, епізод із життя героя. Реалістичність подій у творі. Персонажі (герої) оповідання, їхні вчинки. Автор оповідання.</p>	<p>самостійно чи з допомогою вчителя розрізняє оповідання за найпростішими жанровими ознаками (невеликий прозовий твір про події, що відбуваються у реальному житті); називає персонажів оповідання; з допомогою вчителя висловлює свою думку щодо поведінки персонажів, називає автора оповідання.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати уявлення про оповідання як невеликий розповідний художній твір про життя героя. Називати персонажів твору і намагатися пояснити поведінку героїв оповідання за навідними запитаннями вчителя. Мовленнєвий розвиток. Постійно вправлятися у відповідях на запитання вчителя за змістом оповідання, про випадок, епізод з життя.</p>

*Смисловий і структурний аналіз тексту
(протягом року)*

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
<p><i>Первинний аналіз:</i> відтворення учнями подій у тексті, називання дійових осіб.</p> <p>Знаходження в тексті відповідей на запитання щодо відтворення фактичного змісту прочитаного</p>	<p>самостійно чи з допомогою вчителя називає одну, кілька фактичних подій, дійових осіб; розрізняє у тексті відоме та невідоме;</p> <p>розуміє запитання вчителя; самостійно чи з допомогою вчителя знаходить у тексті відповіді на запитання щодо</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Розвивати вміння диференціювати істотне від неістотного. Розвивати вміння знаходити предметні та сюжетні малюнки до змісту окремих слів, речень і частин тексту.</p> <p>Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати вміння знаходити істотні зв'язки між зображеними в тексті фактами, подіями.</p>

<p><i>Поглиблений аналіз</i></p> <p>Перечитування тексту з метою встановлення зв'язків між подіями твору, між дійовими особами.</p> <p>Складання характеристики дійових осіб через аналіз їхніх вчинків.</p> <p>Формування умінь знаходити в тексті ключові слова, а також речення для характеристики дійових осіб, подій.</p> <p>Формування уміння ставити запитання до окремих слів, словосполучень, речень, абзаців.</p>	<p>фактичного змісту прочитаного;</p> <p>з допомогою вчителя встановлює зв'язки між двома-трьома подіями та між дійовими особами;</p> <p>з допомогою вчителя виділяє істотні ознаки явища, події, персонажів;</p> <p>з допомогою вчителя знаходить у тексті найважливіші слова, речення, що характеризують певні якості дійових осіб, подій, явищ.</p> <p>з допомогою вчителя формулює запитання до окремих слів, словосполучень, речень, абзаців;</p>	<p><i>Розвиток пізнавальної діяльності.</i></p> <p>Розвивати вміння встановлювати предметні та просторові зв'язки між описаними фактами, подіями (запитання: що робить? куди? де? звідки? та ін.).</p> <p><i>Мовленнєвий розвиток.</i></p> <p>Формувати вміння виділяти в тексті складні для розуміння слова.</p> <p>Вправлятися в умінні практично ставити найпростіші запитання до окремих слів, словосполучень, речень, абзаців.</p>
<p>Заголовок.</p> <p>Встановлення зв'язку між заголовком твору і змістом.</p> <p>Розвиток смислової здогадки – антиципації під час читання (слухання), умінь прогнозувати орієнтований зміст тексту на основі його заголовка, розгляду ілюстрацій.</p> <p>Орієнтування у логічній структурі тексту: зачин, кінцівка; знаходження їх у текстах.</p>	<p>усвідомлює роль заголовка у тексті;</p> <p>з допомогою вчителя пояснює роль заголовка у сприйманні тексту;</p> <p>з допомогою вчителя передбачає орієнтовний зміст тексту на основі його заголовка та малюнків;</p> <p>з допомогою вчителя визначає зачин та кінцівку в тексті;</p>	<p><i>Розвиток пізнавальної діяльності.</i></p> <p>Формувати вміння усвідомлювати зв'язок заголовка із змістом твору.</p> <p>Розвивати вміння добирати варіанти заголовків до прочитаного (з допомогою вчителя).</p> <p>Розвивати вміння знаходити в тексті зачин, кінцівку.</p> <p><i>Мовленнєвий розвиток.</i></p> <p>Вправлятися у відтворенні змісту прочитаного з опорою на малюнки.</p>

Поділ тексту на закінченні частини з метою складання плану. Відтворення тексту з опорою на малюнки.	з допомогою вчителя визначає кількість закінчених частин у тексті; самостійно чи з допомогою вчителя відтворює зміст окремих частин та тексту в цілому.
--	--

Засоби художньої виразності, емоційного ставлення до змісту твору

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
<p>Практичне ознайомлення учнів із засобами художньої виразності у тексті (епітет, порівняння). Формування умінь відтворювати художні образи на основні зіставлення реального і образного опису предмета чи явища. Формування умінь передавати свої враження, почуття від прочитаного за допомогою коротких висловлювань. Формування умінь визначати загальний емоційний настрій твору, адекватно реагувати на його зміст.</p> <p>Формування умінь використовувати відповідну лексику твору для характеристики персонажів,</p>	<p>з допомогою вчителя розпізнає у тексті яскраві образні слова, вирази (епітети, порівняння) без вживання термінів; з допомогою вчителя знаходить у тексті слова з переносним значенням, усвідомлює їх зміст у контексті; з допомогою вчителя передає свої враження від прочитаного окремими словами та словосполученнями; з допомогою вчителя визначає емоційний настрій твору; з допомогою вчителя короткими реченнями чи словосполученнями висловлює думки про події, явища, персонажів творів.</p>	<p>Розвиток емоційно-вольової сфери Розвивати вміння виявляти зібраність, вольові зусилля для доведення розпочатої роботи до кінця. Розвивати вміння виявляти інтерес до народних традицій, рідної мови, природи в різні пори року. Розвивати вміння емоційно реагувати на прослуханий і прочитаний твір, захоплюватись, хвилюватись. Розвивати вміння помічати красу природи, захоплюватися нею, описувати її простими реченнями. Розвивати вміння користуватися в мовленні образними висловлюваннями. Розвивати вміння висловлювати оцінні судження про (про вчинок героя, ставлення до природи, людей, дії персонажів твору). Розвиток особистості учня. Розвивати усвідомлення того, що є позитивні і негативні вчинки дітей.</p>

висловлювати елементарні оцінні судження морального і етичного характеру (про вчинок героя, ставлення до природи, людей).	Формувати вміння диференціювати дії персонажів за якісними характеристиками. Розвивати розуміння необхідності наслідувати позитивні якості та вчинки героїв.
---	--

Робота з науково-художніми творами

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Науково-художній твір, у якому пізнавальна інформація подається через художній зміст.	Учень (учениця): має початкове уявлення про наукову інформацію, виділяє пізнавальну інформацію, з допомогою вчителя частково чи повністю відтворює її зміст.	Мовленнєвий розвиток. Вправлятися у заповненні пропусків у художньому описі предмета. Формувати вміння передавати свої враження від прочитаного за допомогою зв'язних висловлювань.

Робота з дитячою книгою; робота з інформацією

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Практичне ознайомлення учнів з книгознавчими поняттями: титульний аркуш, зміст, умовні графічні позначки. Формування умінь орієнтування у групі дитячих книг за типом видання.	Учень (учениця): з допомогою вчителя виділяє і називає елементи дитячої книги: титульний аркуш, зміст (перелік творів), умовні графічні позначки; усвідомлює їх призначення (самостійно та з допомогою вчителя); з допомогою вчителя знаходить потрібний твір за змістом; з допомогою вчителя обирає потрібну книгу з кількох запропонованих (2-3 х);	Розвиток пізнавальної діяльності. Розвивати вміння виділяти та називати у книзі титульний аркуш, зміст; розуміти зміст умовних графічних позначок шляхом повторення їх призначення на кожному уроці перед початком роботи з книгою. Формувати вміння обирати потрібну книгу з кількох запропонованих. Мовленнєвий розвиток. Розвивати розуміння книгознавчих понять „титульний аркуш”, „зміст”, „умовні графічні

	з допомогою вчителя добирає дитячі книги на певну тему дитячого читання (напр. казки про тварин; вірші про природу і т. ін.).	позначки”.
--	--	------------

Розвиток літературно-творчої діяльності учнів на основі прочитаного

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
<p>Ілюстрування художніх образів твору; придумування словесних картин, розповідей за малюнками; створення ігрових ситуацій, у яких діти виступають в ролі авторів, акторів, глядачів.</p> <p>Складання усних оповідань (розповідей) від імені дійової особи. Колективне складання варіантів кінцівок до відомих казок, оповідань. Проведення ігрових ситуацій: “На що це схоже?”</p> <p>Заповнення пропусків у художньому описі предмета.</p> <p>Доповнення пропущених рим в уривках віршів (з допомогою</p>	<p>Учень (учениця): з допомогою вчителя придумує словесні картини до епізодів; розповіді за малюнками; бере участь у інсценізаціях прочитаного (читання за ролями, передача голосом, жестами, мімікою характеру персонажів);</p> <p>з допомогою вчителя розповідає твір від імені дійової особи (він, вона, воно, вони);</p> <p>з допомогою вчителя заповнює пропущені рими шляхом добору слів, які подані для</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати прагнення до творчої активності на основі усвідомлення впливу художніх текстів на теми пір року, малювання сезонних сюжетів. Вправлятися в ігрових ситуаціях, у яких школярі виступають у ролі авторів, акторів та глядачів.</p> <p>Мовленнєвий розвиток. Розвивати вміння складати розповіді від імені дійових осіб з опорою на ілюстрації, за навідними запитаннями вчителя. Формувати вміння колективної комунікативної діяльності в процесі складання кінцівок до оповідань, казок. Розвивати невербальні засоби комунікації у процесі інсценізації прочитаних творів.</p>

вчителя). Колективне придумування загадок, лічилок за змістом прочитаного.	римування.	
--	------------	--

2клас

70 годин

I семестр – 38 годин (2 години на тиждень); II семестр – 32 години (2 години на тиждень)

Коло читання

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
<p>Коло читання – твори дитячої літератури, доступні та цікаві школярам із затримкою психічного розвитку цієї вікової категорії</p> <p>Усна народна творчість: малі фольклорні форми – загадки, скоромовки, лічилки, дитячий ігровий фольклор, казки про тварин, прислів'я.</p> <p>Літературні казки: І. Франко, Олена Пчілка, Н. Забіла, О. Іваненко, В. Сухомлинський та ін.</p> <p>Загадки: Л. Глібов, Марійка Підгірянка, Т. Коломієць.</p> <p>Скоромовки: Олена Пчілка, Г. Бойко.</p> <p>Поезія українських поетів: Т. Шевченко, Леся Українка, Олена Пчілка, М. Рильський, Олександр Олесь, Марійка Підгірянка, Д. Білоус, Микола Вороний, П. Воронько, С. Жупанин, Н. Забіла, Л. Забашта, А. Камінчук, Т. Коломієць, Л. Костенко, А. Костецький, В. Лучук,</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>має уявлення про те, твори яких жанрів вивчались на уроках літературного читання; самостійно чи з допомогою вчителя визначає жанр твору за зовнішніми ознаками (оповідання-вірш); правильно називає прочитані народні та літературні казки, прізвища українських письменників, твори яких вивчалися на уроках.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Розвивати вміння встановлювати предметні та просторові зв'язки між описаними фактами, подіями в прозових творах, казках (запитання: що робить? куди? де? звідки? та ін.).</p> <p>Мовленнєвий розвиток. Розвивати вміння самостійно будувати монологічні та діалогічні висловлювання: відповідати на запитання за змістом прочитаного (прози, гумористичних творів, науково-художньої літератури, усної народної творчості, літературних казок, поезії); виділяти в тексті складні для розуміння слова; ставити найпростіші запитання за змістом прочитаних текстів.</p> <p>Розвиток емоційно-вольової сфери. Формувати вміння емоційно реагувати на зміст прослуханих та прочитаних</p>

<p>А. Малишко, А. М'ястківський, К. Перелісна, В. Самійленко, О. Сенатович, В. Скомаровський, М. Стельмах, Г. Чубач та ін.</p> <p>Проза (оповідання, уривки з оповідань): В. Артамонова, О. Буцень, А. М'ястківський, В. Сенцовський, В. Струтинський, В. Сухомлинський, М. Трублаїні, В. Чухліб та ін.</p> <p>Гумористичні твори: Д. Білоус, Г. Бойко, А. Григорук, Т. Коломієць, В. Нестайко, І. Січовик, І. Світличний та ін.</p> <p>Науково-художня література: О. Копиленко, Ю. Старостенко, Ю. Ярмиш, А. Волкова та ін.</p> <p>Зарубіжна література: казки народів світу.</p>		<p>творів (прози, гумористичних творів, науково-художньої літератури, усної народної творчості, літературних казок, поезії).</p> <p>Формувати вміння відтворювати емоції, почуття героїв представлених у колі дитячого читання.</p> <p>Формувати вміння емоційно висловлювати свої почуття по відношенню до родини, до батьківщини.</p> <p>Продовжувати формувати вміння висловлювати елементарні узагальнені оцінні судження.</p> <p>Розвиток особистості учня.</p> <p>Формувати старанність у навчанні, взаємодопомогу, повагу до товаришів і до вчителів на матеріалі змісту прочитаних творів.</p> <p>Розвивати усвідомлення того, що наша Батьківщина – чудовий край, що вона рідна для кожного з нас; усвідомлення того, що для кожного найрідніші батько, мати, брати, сестри, дідусь, бабуся – родина, місце, де народився; країна, в якій живеш.</p>
---	--	--

Формування і розвиток навички читання

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
-----------------------------	---	---

учнів		
<p>1. Спосіб читання. Формування і розвиток навичок усвідомленого, правильного, плавного читання, свідомого читання по складах та цілими словами вголос. Формування початкових умінь читати мовчки.</p>	<p>Учень (учениця): у кінці навчального року читає тексти вголос цілими словами чи поскладово, дотримуючись правильної вимови звуків; набуває початкових умінь читати пошепки та мовчки.</p>	<p>Мовленнєвий розвиток. Удосконалювати техніку читання, дотримуватись відповідного темпу. Розвивати вміння уникати замін і пропусків окремих частин слів; самостійно бачити помилки та виправляти їх при читанні слів. Розвивати чітку дикцію на основі вправ для розминки; початкові уміння читати впівголосу та мовчки. Розвиток пізнавальної діяльності. Розвивати аналітичне читання з установкою: „Чи все мені зрозуміло? Чи я так розумію?” Намагання у випадках нерозуміння звертатися із запитаннями до вчителя. Формувати вміння бачити цінність народних творів, складених рідною мовою.</p>
<p>2. Темп читання. Формування й розвиток прийомів темпу читання вголос, розширення оперативного поля читання.</p>	<p>Учень (учениця): користується прийомами розвитку темпу читання: (за завданням учителя виконує вправи з розвитку оперативного поля читання, зорового сприймання слів, читання у різному темпі та ін.); намагається читати вголос наприкінці I семестру у темпі не менше 25 сл/хв; наприкінці II семестру – не менше 35-40</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Розвивати оперативне поле читання, зорове сприймання слів. Мовленнєвий розвиток. Формувати прийоми розвитку темпу читання вголос. Формувати вміння уповільнювати та прискорювати темп читання. Формувати прийоми регулювання темпу читання, сили голосу залежно від змісту</p>

	сл /хв.	і жанрової специфіки твору.
<p>3. Правильність читання. Удосконалення звукової культури мовлення: розвиток чіткої дикції на основі введення спеціальних вправ для розминки і тренування артикуляційного апарату, для відпрацювання правильної вимови звуків рідної мови в словах. Навчання правильної (за нормами орфоепії) вимови слів та правильного їх наголошування під час читання.</p>	<p>Учень (учениця): виконує за завданням вчителя спеціальні вправи, метою яких є тренування мовленнєвого апарату, відпрацювання правильної артикуляції звуків рідної мови; чітке вимовляння чистомовок у різних темпах; поєднання голосних та приголосних звуків у складах, вимовляння слів на збіг приголосних, багатоскладових слів тощо. у процесі читання з допомогою вчителя вимовляє слова з дотриманням норм орфоепії та правильно їх наголошує (за винятком слів, складних для вимови).</p>	<p>Мовленнєвий розвиток. Тренувати мовленнєвий апарат, відпрацьовувати правильну артикуляцію звуків рідної мови; чітке вимовляння чистомовок у різних темпах; виконання вправ на поєднання голосних та приголосних звуків у складах, вимовляння слів на збіг приголосних, багатоскладових слів. Вправлятися у дотриманні правильної вимови звуків, складів, слів, наголосів у простих словах.</p>

<p>4. Усвідомленість читання. Розуміння прямого та переносного значення слів у тексті (самостійне та з допомогою вчителя); усвідомлення смислових зв'язків між реченнями і частинами тексту (з допомогою вчителя). Розвиток смислової здогадки (антиципації). Цілісне сприймання і розуміння тексту (з допомогою вчителя).</p>	<p>Учень (учениця): з допомогою вчителя може пояснити переважну більшість ужитих у тексті слів у прямому значенні; виявляє в тексті незрозумілі слова, вміє користуватися виносками; усвідомлює, що слова в реченні, речення і частини тексту пов'язані між собою за змістом; з допомогою вчителя прогнозує орієнтовний зміст твору, окремих його частин за ілюстраціями; з допомогою вчителя пояснює зв'язки між фактами, подіями.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Розвивати вміння знаходити смислові зв'язки між персонажем та місцем дії у творі. Розвивати вміння прогнозувати за ілюстраціями зміст окремих частин твору. Розвивати вміння прогнозувати за назвою і початком твору його зміст. Розвивати вміння пояснювати зв'язки між фактами та подіями в тексті. Мовленнєвий розвиток. Розвивати розуміння текстів шляхом пояснення та уточнення значення незрозумілих слів, з опорою на ілюстрації.</p>
<p>5. Виразність читання. Формування умінь дотримуватися пауз між реченнями, а також ритмічних пауз, обумовлених розділовими знаками і змістом тексту. Формування найпростіших прийомів регулювання темпу читання, сили голосу, тону залежно від змісту та жанрової специфіки твору.</p>	<p>Учень (учениця): з допомогою вчителя користується найпростішими засобами виразності: дотримується пауз, обумовлених розділовими знаками у тексті, ритмікою тексту; правильно інтонує кінець речення; регулює темп читання, силу голосу.</p>	<p>Мовленнєвий розвиток. Формувати вміння плавного та виразного читання. Застосування інтонаційної розминки, вправ на розвиток сили голосу, прийомів читання з різною інтонацією: запитальною, розповідною.</p>

Літературознавча пропедевтика

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
-----------------------------	---	---

	учнів	
Тема та основна думка твору (про кого, про що йдеться у творі?).	Учень (учениця): самостійно чи з допомогою вчителя висловлюється , щодо теми твору – що в ньому зображено, про що він написаний; відповідає на запитання про кого, про що йдеться у творі?	Розвиток пізнавальної діяльності. Вправлятися в умінні встановлювати зв'язки між подіями, героями охарактеризованими в тексті; відповідати простими реченнями на запитання: про кого, про що йдеться у творі?
Сюжет і композиція (без уживання термінів; на матеріалі невеликих за обсягом і нескладних за будовою художніх текстів). Послідовність подій у творі, їх причинно-наслідкові зв'язки, випадок.	Учень (учениця): визначає в епічному творі складові елементи сюжету: початок, основну частину, кінцівку; з допомогою вчителя відтворює послідовність подій у творі.	Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати вміння встановлювати часові та причинно-наслідкові зв'язки на основі прочитаного за запитаннями вчителя типу: що сталося, коли..? Що сталося після того, як ...? Чому це сталося?
Герой, персонаж твору (вчинки героя, портрет, мова).	Учень (учениця): усвідомлює наявність персонажа (низки персонажів) як дійової особи (дійових осіб) у будь-якому епічному творі; самостійно чи з допомогою вчителя розрізняє їх за характером поведінки, вчинків (позитивні, негативні, хороші, погані); з допомогою навідних запитань учителя описує зовнішність персонажів.	Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати вміння висловлювати оцінні судження про дії, вчинки персонажів твору. Розвивати стимулювання оцінного ставлення школяра до міркувань героїв твору (чи правильно оцінив Олег дію Миколки? Чому ти так уважаєш?). Розвиток особистості учня. Розвивати усвідомлення того, що є позитивні і негативні вчинки героїв твору і дітей. Формувати вміння розрізняти вчинки персонажів творів, відділяти позитивне від негативного, співчувати персонажам

<p>Автор твору (початкове уявлення про те, як пов'язані автор – твір – тема).</p>	<p>Учень (учениця): має початкове уявлення про автора як творця; правильно називає твір (прізвище письменника, заголовок); має початкове уявлення про те, що кожний авторський твір написаний на ту чи іншу тему.</p>	<p>та радіти разом з ними.</p> <p>Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати уявлення про твір та автора з допомогою пояснень (учитель говорить, що автор – це людина, яка написала твір; у неї є ім'я та прізвище та ін.). Формувати уявлення про те, що твір написаний на ту чи іншу тему (про красу природи, про любов до Батьківщини та ін.).</p> <p>Мовленнєвий розвиток. Формувати вміння розрізняти у тексті мову автора та мову дійових осіб.</p>
<p>Мова художнього твору (образність і точність слововживання).</p>	<p>Учень (учениця): має початкові уявлення про зображувальні можливості художнього слова як засобу створення художнього образу: людини, природи, тварини; що з допомогою слів можна передати те, про що йшлося у творі.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Розвивати уявлення про те, що з допомогою влучних слів створюється художній образ людини, природи, тварини.</p>
<p>Жанр (ознайомлення з найпростішими жанровими особливостями дитячого ігрового фольклору, загадки, казки, вірша, оповідання).</p>	<p>Учень (учениця): самостійно чи з допомогою вчителя розрізняє найпростіші жанрові особливості малих фольклорних форм (дитячі народні ігри, лічилки, мирилки, співаночки, скоромовки, загадки), а також літературних форм (казки, оповідання, вірші).</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати уявлення про жанр (з допомогою пояснень учитель розкриває зміст дитячого ігрового фольклору, загадки, казки, вірша, оповідання та ін.). Вправлятися у практичному розрізненні казки, віршів, оповідань, загадок.</p> <p>Мовленнєвий розвиток. Розвивати вміння свідомо користуватися найпростішими літературознавчими термінами (без визначення понять):</p>

		казка народна, казка літературна, оповідання, загадка, прислів'я.
--	--	---

Досвід читацької діяльності
Особливості опрацювання художнього твору
Усвідомлення жанрової специфіки творів –
впізнавання і називання жанру твору

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
<p>Дитячий ігровий фольклор. Ознайомлення учнів із зразками дитячої фольклорної поезії; розучування і відтворення їх в ігровій формі (ілюстрування, ліплення, інсценізація тощо).</p>	<p>Учень (учениця): усвідомлює (на елементарному рівні) функції (призначення) жанрів дитячого ігрового фольклору, їх ритмічну будову, способи виконання; правильно їх називає; бере участь у колективному розучуванні зразків дитячого ігрового фольклору і відтворенні їх в ігровій формі.</p>	<p>Мовленнєвий розвиток. Формувати вміння взаємодіяти з однолітками в процесі розучування і відтворення в ігровій формі дитячої фольклорної поезії.</p>
<p>Загадка – популярний жанр народної творчості, що розповідає про предмет, явища, їх істотні ознаки, але не називає їх. Образність у зображенні предмета загадки.</p>	<p>Учень (учениця): усвідомлює призначення загадок, образний, асоціативний характер опису предмета, який слід відгадати; знає напам'ять кілька загадок, вміє загадувати їх одноліткам.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати уявлення про жанр загадки. Пояснювати образний зміст предмета загадки з опорою на наочність, ознаки. Розвивати вміння запам'ятовувати загадки. Мовленнєвий розвиток. Формувати вміння загадувати загадки</p>

<p>Казка як фольклорний художній твір, у якому є вимисел, фантазія. Народні казки про тварин. Герої казок про тварин, їхні вдача, вчинки.</p> <p>Послідовність і розвиток подій у казках про тварин.</p> <p>Казкові прикмети: традиційні зачин, кінцівка, повтори, постійні епітети, звертання.</p> <p>Поняття про літературну казку.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>усвідомлює елементарні жанрові особливості народної казки: наявність у змісті вигадки, фантазії;</p> <p>самостійно чи з допомогою вчителя виділяє зачин, кінцівку, повтори;</p> <p>самостійно чи з допомогою вчителя називає героїв казок про тварин; на основі спостережень за поведінкою вчинками, персонажів у казках розповідає про домінуючі риси їх характеру, передає це голосом під час читання, інсценування;</p> <p>з допомогою вчителя висловлює елементарні узагальнені оцінні судження: лисиця – хитра, вовк – злий; заєць – боягуз і т. ін.; пояснює, що літературна казка – це авторський твір.</p>	<p>одноліткам.</p> <p>Розвиток пізнавальної діяльності.</p> <p>Розвивати вміння аналізувати зміст казки, здійснювати детальний розбір її за запитаннями; встановлення різноманітних зв'язків між предметами, подіями, які описані в казці.</p> <p>Формувати вміння розрізняти народну та літературну казку.</p> <p>Розвивати усвідомлення того, що в казках тварини наділені людськими якостями.</p> <p>Мовленнєвий розвиток.</p> <p>Вправлятися у відповідях на запитання, вчителя за змістом народної і літературної казки, про домінуючі риси характеру героїв. Розвивати вміння передавати голосом під час читання, інсценування вдачу героїв казок.</p> <p>Розвиток емоційно-вольової сфери.</p> <p>Формувати вміння емоційно реагувати на зміст прослуханої та прочитаної казки, виявляти й усвідомлювати свої почуття.</p> <p>Розвиток особистості учня.</p> <p>Розвивати вміння розрізняти вчинки персонажів казки, відділяти позитивне від негативного, співчутливо ставитися до персонажів, які потребують допомоги.</p>
--	---	--

<p>Вірш. Графічна форма тексту. Рима, ритм, настрої у вірші; автор твору, думки і почуття автора.</p> <p>Декламація віршів. Інтонаційні мовні та позамовні засоби виразності (сила голосу, темпоритм, тон).</p> <p>Виявлення ознак (слів, словосполучень, розділових знаків у тексті), що вказують на необхідність зміни засобів виразності під час читання (декламації).</p> <p>Найпростіші прийоми заучування віршів напам'ять (за опорними малюнками, опорними словами).</p> <p>Розвиток поетичного слуху.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>самостійно чи з допомогою вчителя виявляє практично ознаки віршованого тексту: графічну форму, наявність рими, ритму;</p> <p>на елементарному рівні розрізняє вірші за емоційним забарвленням (веселі, сумні); з допомогою вчителя виділяє в тексті слова, словосполучення, розділові знаки, що вказують на відповідні темп, силу голосу, тон звучання (з допомогою вчителя).</p> <p>Після попередньої підготовки читає виразно вірш; з допомогою вчителя користується найпростішими прийомами заучування віршів напам'ять (за опорними словами, опорними малюнками, строфами); на кінець навчального року знає напам'ять 3-4 вірші.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності.</p> <p>Формувати вміння розрізняти та розуміти розділові знаки у тексті, що вказують на необхідність зміни засобів виразності під час читання.</p> <p>Мовленнєвий розвиток.</p> <p>Вправлятися у читанні віршів із різною силою голосу, зміною темпоритму та тону.</p> <p>Розвивати вміння практично користуватися прийомами заучування віршів.</p> <p>Розвивати поетичний слух.</p> <p>Розвиток емоційно-вольової сфери.</p> <p>Формувати вміння розрізняти вірші за емоційним забарвленням (веселі, сумні).</p>
<p>Оповідання як невеликий розповідний художній твір про якийсь випадок, епізод із життя героя.</p> <p>Реалістичність подій у творі.</p> <p>Персонажі (герої) оповідання, їхні вчинки, мотиви поведінки.</p> <p>Автор оповідання, його ставлення до героя, його вчинків. Тема, основна думка твору.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>самостійно чи з допомогою вчителя розрізняє оповідання за найпростішими жанровими ознаками (невеликий прозовий твір про події, що могли б відбутися у реальному житті);</p> <p>самостійно чи з допомогою вчителя виділяє, правильно називає персонажів оповідання; висловлює свою думку щодо поведінки героїв, виявляє розуміння авторського ставлення до персонажів, їхніх вчинків.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності.</p> <p>Формувати уявлення про оповідання як невеликий розповідний художній твір про події, що могли б відбутися у реальному житті.</p> <p>Формувати початкові уявлення щодо основної думки твору.</p> <p>Мовленнєвий розвиток.</p> <p>Розвивати вміння відповідати на запитання вчителя за змістом оповідання, про випадок, епізод із життя.</p>

		Формувати вміння називати персонажів твору; висловлювати свою думку щодо поведінки героїв.
--	--	--

*Смисловий і структурний аналіз тексту
(протягом року)*

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
<p><i>Первинний аналіз:</i> відтворення учнями подій у тексті, називання дійових осіб, знаходження незрозумілих слів і розкриття значення з допомогою вчителя.</p> <p>Знаходження в тексті відповідей на запитання про фактичний зміст тексту.</p> <p><i>Поглиблений аналіз</i> Перечитування тексту з метою встановлення зв'язків між подіями твору, між дійовими особами (з допомогою вчителя). Складання найпростішої характеристики дійових осіб через аналіз їхніх вчинків, мотивів поведінки (з допомогою вчителя).</p>	<p><i>Учень (учениця):</i> правильно називає всі або частину фактичних подій, дійових осіб; розрізняє у тексті відоме і невідоме</p> <p>розуміє запитання вчителя; з допомогою вчителя знаходить у тексті відповіді на запитання про фактичний зміст прочитаного;</p> <p>частково встановлює зв'язки між подіями, дійовими особами;</p> <p>з допомогою вчителя аналізує мовлення, вчинки, дійових осіб;</p>	<p><i>Розвиток пізнавальної діяльності.</i> Розвивати вміння диференціювати істотне від неістотного. Формувати вміння знаходити предметні та сюжетні малюнки до змісту окремих слів, речень і частин тексту. Розвивати вміння знаходити істотні зв'язки між зображеними в тексті фактами, подіями.</p> <p><i>Мовленнєвий розвиток.</i> Формувати вміння виділяти в тексті складні для розуміння слова. Розвивати вміння ставити найпростіші запитання до окремих слів, словосполучень, речень, абзаців.</p>

<p>Формування умінь знаходити в тексті ключові слова, а також речення для характеристики дійових осіб, подій явищ.</p>	<p>з допомогою вчителя знаходить у тексті найважливіші слова, речення, що характеризують певні події, якості дійових осіб.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати вміння визначати послідовність подій у творі (що було спочатку, потім, чим закінчився твір?). Формувати вміння усвідомлювати зв'язок заголовка із змістом твору. Вправлятися в умінні добирати варіанти заголовків до прочитаного (за допомогою вчителя).</p>
<p>Формування уміння ставити запитання до окремих речень і абзаців.</p>	<p>самостійно формулює найпростіші запитання до окремих частин тексту;</p>	<p>Формувати вміння усвідомлювати зв'язок заголовка із змістом твору. Вправлятися в умінні добирати варіанти заголовків до прочитаного (за допомогою вчителя).</p>
<p>Виділення теми і головної думки прочитаного.</p>	<p>з допомогою вчителя визначає основну думку окремих частин тексту.</p>	<p>Формувати вміння усвідомлювати зв'язок заголовка із змістом твору. Вправлятися в умінні добирати варіанти заголовків до прочитаного (за допомогою вчителя).</p>
<p>Встановлення зв'язку між заголовком твору і змістом, основною думкою. Розвиток смислової здогадки – антиципації під час читання (слухання), умінь прогнозувати орієнтований зміст тексту на основі його заголовка, розгляду ілюстрацій.</p>	<p>знає про різні форми заголовка (називне, питальне речення).</p>	<p>Формувати вміння усвідомлювати зв'язок заголовка із змістом твору. Вправлятися в умінні добирати варіанти заголовків до прочитаного (за допомогою вчителя).</p>
<p><i>Структурний аналіз</i> Формування поняття про абзац, знаходження абзаців у текстах.</p>	<p>уміє розпізнавати у структурі тексту заголовки, абзаци, з допомогою вчителя знаходить у тексті абзаци за певними ознаками (кількість, обсяг, розташування);</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Розвивати вміння усвідомлювати роль абзаців у тексті. Мовленнєвий розвиток. Практично вправлятися в оволодінні поняттями: частина тексту, абзац. Розвивати усвідомлення ролі абзацу в творі із розрізнених малюнків складання картини за планом за змістом прочитаного.</p>

<p>Орієнтування у логічній структурі тексту: зачин, основна частина, кінцівка; знаходження їх у текстах.</p> <p>Формування умінь складати план до невеликих за обсягом і нескладних за будовою епічних творів.</p>	<p>самостійно чи з допомогою вчителя визначає у тексті структурні елементи: зачин, кінцівку.</p> <p>з допомогою вчителя складає план текстів, поділених на частини (у малюнках, називних реченнях);</p>	<p>Розвивати вміння формулювати запитання до змісту прочитаного (з допомогою вчителя).</p> <p>Розвиток пізнавальної діяльності.</p> <p>Розвивати вміння складати за допомогою вчителя картинний та словесний плани до нескладного за будовою тексту.</p>
<p>Відтворення тексту з опорою на готовий план, малюнки.</p>	<p>самостійно чи з допомогою вчителя відтворює окремі частини тексту за планом або малюнками;</p>	<p>Мовленнєвий розвиток.</p> <p>Вправлятися в умінні відтворювати з опорою на готовий план, малюнки нескладні тексти (з допомогою вчителя). Формувати вміння виділяти в тексті складні для розуміння слова.</p> <p>Розвивати вміння ставити найпростіші запитання до окремих слів, словосполучень, речень, абзаців.</p> <p>Формувати вміння розрізняти в тексті діалоги та виразно читати їх в особах.</p>
<p>Розрізнення у тексті діалогів.</p>	<p>з допомогою вчителя знаходить діалоги; читає в особах.</p>	

Засоби художньої виразності, емоційного ставлення до змісту твору

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги	Спрямованість корекційно-
-----------------------------	-----------------	---------------------------

	до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	розвиткової роботи
<p>Практичне ознайомлення учнів із засобами художньої виразності у тексті (епітет, порівняння, метафора). Знаходження слів з переносним значенням і вживання їх у своєму мовленні; пояснення у контексті багатозначних слів.</p> <p>Формування умінь відтворювати художні образи на основні зіставлення реального і образного опису предмета чи явища.</p> <p>Формування умінь передавати свої враження, почуття від прочитаного за допомогою зв'язних висловлювань.</p>	<p>Учень (учениця): з допомогою вчителя розпізнає у тексті яскраві образні слова, вирази (епітети, порівняння, метафори без вживання терміна); усвідомлює (з допомогою вчителя) мету їх використання у тексті; з допомогою вчителя знаходить слова з переносним значенням і розуміє їх призначення у контексті; з допомогою вчителя передає свої враження, почуття від прочитаного у зв'язних висловлюваннях;</p>	<p>Розвиток емоційно-вольової сфери Вправлятися в умінні помічати й пізнавати в тексті яскраві, образні слова, вирази (порівняння, епітети – без вживання термінів); Розвивати емоційне реагування на прослуханий і прочитаний твір, виявляти захоплення, хвилювання. Розвивати розуміння виявленої сили й динаміки почуттів автора, сприймання засобів художньої виразності, з допомогою яких він створює художній образ природи, персонажу.</p> <p>Мовленнєвий розвиток. Практично вправлятися в умінні добирати синоніми для пояснення значень слів; використовувати у мовленні яскраві образні висловлювання, вжиті у тексті.</p>
<p>Відтворення змісту окремих частин тексту, абзаців з урахуванням особливостей його мови, використання яскравих, образних висловів, вжитих у тексті.</p>	<p>з допомогою вчителя використовує у розповіді, переказі яскраві, образні вислови з прочитаного тексту при відтворенні окремих речень, частин тексту;</p>	
<p>Формування умінь визначати загальний</p>	<p>з допомогою вчителя усвідомлює і</p>	<p>Формувати вміння визначати загальний</p>

<p>емоційний настрій твору, адекватно реагувати на його зміст.</p> <p>Розвиток в учнів прагнення до засвоєння і вживання у своєму мовленні образних висловів з народних пісень, казок, прислів'їв, приказок.</p> <p>Формування умінь використовувати відповідну лексику твору для характеристики персонажів, висловлювати елементарні оцінні судження морального і етичного характеру (про вчинок героя, ставлення до природи, краси довкілля, людей).</p>	<p>визначає емоційний настрій твору та окремих його частин;</p> <p>за спонуканням учителя застосовує у своєму мовленні вислови з прочитаних творів усної народної творчості;</p> <p>з допомогою вчителя намагається висловлювати елементарні оцінні судження морального і етичного характеру про події, явища, персонажів прочитаних творів з використанням оцінної лексики.</p>	<p>емоційний настрій твору; адекватно емоційно реагувати на його зміст; відчувати радість, задоволення від повторного слухання і перечитування твору.</p> <p>Розвиток особистості учня. Розвивати усвідомлення того, що є позитивні і негативні вчинки дітей. Формувати вміння диференціювати дії персонажів за якісними характеристиками. Розвивати розуміння необхідності наслідувати позитивні якості та вчинки героїв.</p> <p>Мовленнєвий розвиток Розвивати вміння помічати красу природи, захоплюватися нею, описувати її простими реченнями. Формувати вміння практично користуватися в мовленні образними висловлюваннями. Розвивати вміння висловлювати оцінні судження про (про вчинок героя, ставлення до природи, людей) дії персонажів твору; оцінні ставлення школяра до міркувань героїв.</p>
--	---	--

Робота з науково-художніми творами

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
<p>Науково-художній твір, у якому пізнавальна інформація подається через художній зміст. Наукова інформація. Слова-терміни.</p>	<p>Учень (учениця): має початкове уявлення про наукову інформацію, з допомогою вчителя відшукує в тексті слова-терміни, виділяє пізнавальну інформацію, визначає тему, відтворює частково її зміст.</p>	<p>Мовленнєвий розвиток. Вправлятися у відшуканні слів-термінів у науково-художніх творах. Формувати вміння визначати тему науково-художніх текстів.</p>

Робота з дитячою книгою; робота з інформацією

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
<p>Практичне ознайомлення учнів із книгознавчими поняттями: титульний аркуш, передмова, зміст, умовні графічні позначки. Розвиток умінь самостійно знаходити потрібний твір за змістом (переліком) творів. Формування умінь розрізняти дитячі книги. Формування умінь орієнтуватись у групі дитячих книг.</p>	<p>Учень (учениця): самостійно чи з допомогою вчителя виділяє, називає, показує елементи дитячої книги: титульний аркуш, передмова, зміст (перелік творів), умовні графічні позначки; самостійно чи з допомогою вчителя знаходить потрібний твір за змістом (переліком творів); практично розрізняє дитячі книги за типом видання: книжка-твір; книжка-збірка (на основі розглядання та зіставлення елементів інформації, що міститься за текстом: написів та обкладинці, написів на титульному аркуші, ілюстрацій, змісту (переліку творів);</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Розвивати вміння виділяти та називати у книзі титульний аркуш, зміст, передмову. Розуміти зміст умовних графічних позначок шляхом повторення їх призначення на кожному уроці перед початком роботи з книгою. Формувати вміння знаходити потрібний твір за змістом. Формувати вміння обирати потрібну книгу з кількох запропонованих; обирати книги на певну тему дитячого читання.</p>

<p>Ознайомлення учнів з розміщенням книг у відкритому фонді дитячої бібліотеки.</p>	<p>з допомогою дорослих обирає потрібну книгу з кількох запропонованих (не більше 3-х); з допомогою педагога добирає дитячі книги на певну тему дитячого читання (напр. казки про тварин);</p> <p>усвідомлює, як розташовані дитячі книги на полицях у відкритому фонді бібліотеки (напр., за алфавітом, тематикою).</p>	
---	---	--

Розвиток літературно-творчої діяльності учнів на основі прочитаного

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
<p>Завдання на розвиток репродуктивної і творчої уяви.</p> <p>Ілюстрування художніх образів твору; придумування словесних картин, розповідей за малюнками; створення ігрових ситуацій, у яких діти виступають в ролі авторів, акторів, глядачів.</p>	<p>Учень (учениця): спільно з учителем та іншими учнями придумує словесні картини до епізодів; розповіді за малюнками за своїми спостереження; опорними словами; бере участь у групових і колективних інсценізаціях прочитаного (читання за ролями, передача голосом, жестами, мімікою характеру персонажів);</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати прагнення до творчої активності на основі усвідомлення впливу художніх текстів на теми пір року, малювання сезонних сюжетів. Вправлятися у створенні ігрових ситуацій, у яких школярі виступають у ролі авторів, акторів та глядачів. Мовленнєвий розвиток. Розвивати вміння обговорювати спільні творчі роботи дітей. Формувати вміння колективної комунікативної діяльності в процесі складання кінцівок до відомих казок,</p>

<p>Обговорення творчих робіт (малюнків, розповідей) учнів за сюжетами прочитаних творів.</p> <p>Колективне складання варіантів кінцівок до відомих казок, оповідань.</p> <p>Проведення ігрових ситуацій: “На що це схоже?”</p> <p>Заповнення пропусків у художньому описі предмета. Добір ланцюжків римованих слів.</p> <p>Доповнення пропущених рим в уривках віршів (з допомогою вчителя).</p> <p>Придумування загадок, лічилок, небилиць за прочитаним.</p>	<p>бере участь в обговоренні спільних творчих робіт;</p> <p>з допомогою вчителя висловлює оцінні судження;</p> <p>з допомогою вчителя заповнює пропущені рими шляхом підбору слів, які подані для римування у процесі групової роботи.</p>	<p>оповідань.</p> <p>Розвивати вміння складати розповіді від імені дійових осіб з опорою на ілюстрації, за навідними запитаннями вчителя.</p> <p>Розвивати невербальні засоби комунікації у процесі інсценізації прочитаних творів.</p> <p>Розвивати вміння відгадувати за описом предмет.</p> <p>Розвивати вміння в процесі групової роботи доповнювати пропущені рими в уривках віршів</p>
--	---	--

3 клас
70 годин

I семестр – 38 годин (2 години на тиждень); II семестр – 32 години (2 години на тиждень)

Коло читання

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
<p>У 3 класі коло читання розширюється за жанрами і персоналіями, охоплюючи доступні, цікаві для дітей із ЗПР цього віку твори, які мають художньо-естетичну цінність.</p> <p>Усна народна творчість. Малі фольклорні форми: народні дитячі пісеньки, ігри, лічилки, загадки, скоромовки, прислів'я, приказки; народні усмішки, чарівні казки, легенди, народні пісні.</p> <p>Поезія (вірші сюжетні, пейзажні, гумористичні, фантастичні): Т. Шевченко, Леся Українка, П. Тичина, М. Рильський, В. Сосюра, Олександр Олесь, І. Калинець, М. Вороний, М. Вінграновський, П. Воронько, Н. Забіла, М. Стельмах, А. Качан, Л. Костенко, В. Коломієць, Т. Коломієць, А. Костецький, А. Малишко, А. М'ястківський,</p>	<p>Учень (учениця): самостійно або з допомогою вчителя співвідносить вивчені твори з відповідними жанрами: казка, вірш, оповідання, байка п'єса; розрізняє фольклорні і авторські твори; твори за емоційним забарвленням; називає прізвища, імена українських письменників-класиків та їхні твори, з якими ознайомились під час читання; знає частково чи повністю сюжети 2-3 фольклорних казок; напам'ять 4-5 віршів, загадки, прислів'я; усвідомлює значення книжки в житті людини.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Розвивати вміння встановлювати предметні та просторові зв'язки між описаними фактами, подіями в прозових творах, казках (запитання: що робить? куди? де? звідки? та ін.).</p> <p>Мовленнєвий розвиток. Розвивати вміння самостійно будувати монологічні та діалогічні висловлювання: відповідати на запитання за змістом прочитаного (прози, гумористичних творів, науково-художньої літератури, усної народної творчості, літературних казок, поезії); виділяти в текстах складні для розуміння слова; ставити найпростіші запитання за змістом прочитаних текстів.</p> <p>Розвиток емоційно-вольової сфери. Формувати вміння емоційно реагувати</p>

<p>Є. Горєва, В. Лучук, П. Осадчук, Д. Павличко, Марійка Підгірянка, Олена Пчілка, М. Познанська, І. Кульська, С. Жупанин, В. Самійленко, В. Скомаровський, І. Січовик, О. Сенатович, Г. Бойко, Д. Білоус, Д. Павличко, І. Світличний, І. Жиленко, М. Сингаївський, Г. Чубач та ін.</p> <p>Акрівірші, вірші-загадки, вірші-скоромовки.</p> <p>Байки. П. Глазовий, Л. Глібов та ін.</p> <p>Проза. Оповідання, уривки з повістей: О. Буцень, Є. Гуцало, А. Григоруk, В. Кава, В. Нестайко, Д. Чередниченко, О. Іваненко, І. Сенченко, В. Скуратівський, Г. Тютюнник, Микола Трублаїні, В. Сухомлинський, Ю. Збанацький, М. Стельмах, В. Чухліб, О. Дерманський, Л. Вороніна та ін.</p> <p>Літературні казки. К. Ушинський, І. Франко, Леся Українка, О. Зима, І. Липа, О. Іваненко, В. Скомаровський, В. Сухомлинський, Л. Письменна, Ю. Ярмиш та ін.</p> <p>П'єси. Н. Куфко, Олександр Олесь, Л. Мовчун та ін.</p> <p><u>Сходинки до монографічного вивчення творчості поетів:</u> Марійка Підгірянка, Н. Забіла, П. Воронько, М. Стельмах, Т. Коломієць, А. Костецький,</p>		<p>на зміст прослуханих та прочитаних творів (прози, байки, п'єси, науково-художньої літератури, усної народної творчості, літературних казок, поезії), виявляти й усвідомлювати свої почуття. Формувати вміння відтворювати емоції, почуття героїв представлених у колі дитячого читання.</p> <p>Формувати вміння емоційно висловлювати свої почуття по відношенню до героїв творів.</p> <p>Продовжувати формувати вміння висловлювати елементарні узагальнені оцінні судження.</p> <p><i>Розвиток особистості учня.</i></p> <p>Формувати старанність в навчанні, взаємодопомогу, повагу до товаришів і до вчителів на матеріалі змісту прочитаних творів.</p>
--	--	--

<p>Д. Павличко та ін. Науково-художні твори. Г. Демченко, О. Іваненко, О. Копиленко, Ю. Старостенко, А. Коваль, П. Утевська, Ю. Дмитрієв, М. Пришвін та ін. Довідкова література в контексті завдань літературного розвитку молодших школярів із ЗПР. Сторінками дитячих журналів. Зарубіжна література. Казки, оповідання, уривки з повістей – П. Єршов, О. Пушкін, Г.К. Андерсен, брати Грімм, З. Топеліус, А. Ліндгрєн, Божена Немцова, М. Носов, М. Сладков та ін. Вірші. С. Маршак, А. Барто, Б. Заходер, Янка Купала, Джанні Радарі та ін.</p>		
--	--	--

Формування і розвиток навички читання

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
<p>Розвиток правильного, свідомого, виразного читання вголос цілими словами та групами слів.</p>	<p>Учень (учениця): наприкінці навчального року читає вголос правильно, свідомо цілими словами та групами у темпі, не нижчому 45-55 слів за</p>	<p>Мовленнєвий розвиток. Вправлятися в умінні читати вголос цілими словами та групами слів; самостійне бачення помилок та виправлення їх при читанні слів.</p>

<p>Інтенсивне формування і розвиток продуктивних способів читання мовчки (очима, без позамовних засобів, свідомо);</p> <p>Формування і розвиток умінь з допомогою вчителя, а також самостійно вибирати та застосовувати під час читання мовленнєві засоби виразності (тон, темп, гучність, логічний наголос).</p> <p>Застосування різних видів вправ, спрямованих на розвиток мовленнєвого апарату, розширення оперативного поля зору; правильності, безпомилковості сприймання тексту; розвиток смислової здогадки (антиципації); розвиток темпу читання вголос і мовчки; розвиток уваги і пам'яті у процесі читання.</p>	<p>хвилину (допускається плавне складове читання з цілісним прочитуванням окремих слів);</p> <p>самостійно чи з допомогою вчителя оволодіває способами читання мовчки (60-70 слів за хвилину);</p> <p>з допомогою вчителя під час читання виконує різні види вправ, спрямованих на розвиток артикуляційного апарату, розвиток темпу читання вголос і мовчки;</p> <p>намагається застосовувати смислову здогадку (антиципацію), увагу та пам'ять у процесі сприймання прочитаного.</p>	<p>Удосконалювати техніку читання, дотримуючись відповідного темпу, гучності, логічних наголосів.</p> <p>Розвиток пізнавальної діяльності.</p> <p>Розвивати оперативне поле читання, зореве сприймання слів.</p> <p>Розвивати вміння здійснювати смислову здогадку, зв'язувати прочитане в єдине ціле.</p> <p>Розвивати увагу та пам'ять у процесі читання.</p>
--	--	--

Літературознавча пропедевтика

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
-----------------------------	---	---

<p>Тема та основна думка твору Формування умінь визначати тему твору та основну думку (з допомогою вчителя).</p> <p>Сюжет і композиція (без уживання термінів).</p> <p>Початок, основна частина, кінцівка твору, як основні елементи сюжету.</p> <p>Пейзаж, портрет, діалоги як найпростіші елементи композиції твору.</p>	<p>Учень (учениця): з допомогою вчителя визначає тему та основну думку твору; з допомогою вчителя визначає у структурі твору зачин, основну частину і кінцівку; частково чи повністю знаходить у структурі тексту художні описи природи, зовнішність людини та інших істот;</p> <p>розуміє зміст діалогу, називає його учасників.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати вміння встановлювати часові та причинно-наслідкові зв'язки на основі прочитаного за запитаннями вчителя типу: що сталося, коли..? Що сталося після того, як ...? Чому це сталося?</p> <p>Мовленнєвий розвиток. Включати в активну форму мовлення терміни “причина”, “наслідок”, “результат” для самостійного виявлення дітьми причинно-наслідкових зв'язків у прочитаних текстах. Розвивати вміння розуміти діалоги персонажів літературних творів.</p>
<p>Герой (персонаж) твору. Визначення головного й другорядних персонажів твору; позитивного та негативного персонажів твору (з допомогою вчителя).</p>	<p>з допомогою вчителя визначає головного і другорядного персонажів; з допомогою вчителя усвідомлює чому персонаж є позитивним або навпаки;</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати вміння висловлювати оцінні судження про дії, вчинки персонажів твору. Стимулювати оцінне ставлення школяра до міркувань героїв твору (чи правильно оцінив Олег дію Миколки? Чому ти так вважаєш?).</p> <p>Розвиток особистості учня. Розвивати усвідомлення того, що є позитивні і негативні вчинки героїв твору і дітей.</p>

		Формувати вміння розрізняти вчинки персонажів творів, відділяти позитивне від негативного, співчувати персонажам та радіти разом з ними.
<p>Автор твору. Усвідомлення взаємозв'язків: автор – твір – книжка; автор – тема.</p> <p>Епізоди з життя і діяльності письменника</p>	<p>усвідомлює, що той чи інший письменник є автором одного-низки творів, низки книжок на певну тему, має елементарні уявлення про те, як автор ставиться до персонажів твору, до зображуваних подій (з допомогою вчителя);</p> <p>запам'ятав і відтворює деякі епізоди із життя і діяльності письменників, про яких дізнався під час навчання.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності.</p> <p>Формувати уявлення про твір та автора з допомогою пояснень (учитель говорить, що автор – це людина, яка написала твір; у неї є ім'я та прізвище та ін.).</p> <p>Формувати уявлення про те, що твір написаний на ту чи іншу тему (про красу природи, про справи дітей і дорослих, про любов до Батьківщини та ін.).</p> <p>Формувати вміння запам'ятовувати та відтворювати епізоди з життя і діяльності письменників.</p> <p>Мовленнєвий розвиток.</p> <p>Формувати вміння розрізняти у тексті мову автора та мову дійових осіб.</p> <p>Формувати вміння за навідними запитаннями вчителя розповідати про письменника (автора твору).</p>
<p>Мова твору. Яскраві, точні, образні вислови для характеристики персонажів, опису природи.</p> <p>Розвиток умінь виявляти в тексті епітети, порівняння, метафори (без уживання термінів, практично), з'ясовувати їх роль у творі</p>	<p>з допомогою педагога знаходить у художньому тексті яскраві, образні вислови з твору; частково вживає їх у своєму мовленні під час характеристики персонажів творів, природи; намагається усвідомити їх роль у тексті.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності.</p> <p>Розвивати вміння знаходити в тексті епітети, порівняння, метафори.</p> <p>Розвивати усвідомлення, того що з допомогою образних висловлювань створюється художній образ людини, природи, тварини.</p>
<p>Жанр. Розвиток умінь визначати,</p>	самостійно чи з допомогою вчителя	Розвиток пізнавальної діяльності.

усвідомлювати жанрові особливості творів.	розрізняє жанри творів, з якими ознайомився під час навчання; з допомогою вчителя визначає жанрові ознаки казок про тварин, чарівних казок, віршів, оповідань; байок, п'єс, які вивчав на уроках.	Формувати вміння розрізняти жанри: казки, оповідання, п'єси, байки, поезії. Вправлятися у практичному розрізненні казок про тварин, чарівних казок, віршів, оповідань; байок, п'єс.
---	---	---

Досвід читацької діяльності
Особливості опрацювання художнього твору
Усвідомлення жанрової специфіки творів –
впізнавання і називання жанру твору

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
<p>Народні героїко-фантастичні (чарівні) казки. Спостереження за структурними особливостями цих творів.</p> <p>Особливий характер вимислу та фантазії таких казок: таємничі, зачаровані, незвичайні місця, предмети, істоти; надзвичайна сила, чудесні перетворення та ін.</p> <p>Герої (персонажі) чарівних казок, їхні вчинки, мотиви поведінки. Добро і зло в казці.</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>з допомогою вчителя усвідомлює, основні ознаки героїко-фантастичних (чарівних) казок: зачаровані, таємничі; незвичайні предмети, місця, предмети. істоти, чудесні перетворення тощо;</p> <p>самостійно чи з допомогою вчителя виділяє і називає героїв чарівних казок; називає основні якості позитивних і негативних персонажів;</p> <p>з допомогою вчителя оцінює поведінку героїв казок;</p> <p>усвідомлює, що в таких казках добро перемагає зло (з допомогою вчителя).</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності.</p> <p>Розвивати вміння аналізувати зміст героїко-фантастичних казок, здійснювати детальний розбір її за запитаннями; встановлення різноманітних зв'язків між предметами, подіями, які описані в казці.</p> <p>Мовленнєвий розвиток.</p> <p>Розвивати вміння висловлювати власне ставлення до дій персонажів казок та обґрунтувати його.</p> <p>Вправлятися у відповідях на запитання вчителя за змістом героїко-фантастичної казки, про домінуючі риси характеру героїв.</p> <p>Розвивати вміння передавати голосом та інсценізувати вдачу героїв казок під час</p>

		<p>читання. Формувати вміння виділяти голосом при читанні казки важливі слова та словосполучення. Розвиток емоційно-вольової сфери. Формувати вміння емоційно реагувати на зміст прослуханої та прочитаної казки, виявляти й усвідомлювати свої почуття. Розвиток особистості учня. Розвивати вміння розрізняти вчинки персонажів казки, відділяти позитивне від негативного, співчутливо ставитися до персонажів, які потребують допомоги.</p>
<p>Прислів'я і приказки як короткі, влучні, образні вислови повчального змісту. Тематика прислів'їв. Формування умінь вибрати з низки прислів'їв таке, що найточніше відображує основну думку твору. Спостереження за використанням прислів'їв і приказок у художніх творах.</p>	<p>з допомогою вчителя чи самостійно розпізнає прислів'я і приказки з-поміж інших літературних жанрів; називає, теми прислів'їв; з допомогою вчителя вибирає з низки прислів'їв таке, що найточніше відображує основну думку твору.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Розвивати усвідомлення того, що прислів'я – це короткий образний вислів повчального змісту. Формувати вміння добирати до твору прислів'я, яке відображує основну його думку. Мовленнєвий розвиток. Розвивати вміння користуватися прислів'ями у власному мовленні.</p>
<p>Вірші. Розширення і поглиблення знань і умінь учнів про жанрові особливості віршів (рима, ритм, настрій, мелодика, уявні картини). Тематика дитячих віршів. Спостереження за мовою віршів.</p>	<p>з допомогою вчителя намагається назвати основні ознаки вірша (наявність рими ритму, поділ на строфи – без вживання терміну); наводить кілька прикладів віршів, різних за емоційним забарвленням;</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати вміння розрізняти та розуміти розділові знаки у тексті, що вказують на необхідність зміни засобів виразності під час читання віршів. Розвивати вміння визначати теми</p>

	<p>за навідними запитаннями вчителя пояснює, які почуття висловлює поет у творі; називає основні теми дитячих віршів, які опрацьовувалися на уроках.</p>	<p>дитячих віршів. Мовленнєвий розвиток. Вправлятися у читанні віршів із різною силою голосу, зміною темпоритму та тону. Розвиток емоційно-вольової сфери. Формувати вміння розрізняти вірші за емоційним забарвленням (веселі, сумні). Розвивати емоційне сприймання прочитаних віршів про рідну мову, про книги.</p>
<p>Акрівірш (акростих) як особлива форма вірша (віршованої загадки), у якому початкові літери рядків, прочитані згори вниз, становлять слово чи словосполучення.</p>	<p>з допомогою вчителя розрізняє акрівірш; усвідомлює його основну відмінність від інших творів.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Розвивати вміння розрізняти акрівірш від вірша і загадки.</p>
<p>Оповідання. Поглиблення знань, умінь щодо структурних особливостей оповідання, типів персонажів, тематики дитячих оповідань.</p>	<p>самостійно називає одну чи більше основних ознак оповідання як жанру; з допомогою вчителя називає кілька прикладів; усвідомлює, хто є героями (персонажами) оповідань; самостійно чи з допомогою вчителя називає основні теми дитячих оповідань, які опрацьовувалися під час навчання.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати вміння відрізняти оповідання від інших жанрів. Формувати вміння визначати основну думку твору. Розвивати вміння називати теми дитячих оповідань. Мовленнєвий розвиток. Розвивати вміння відповідати на запитання вчителя за змістом оповідання, про випадок, епізод з життя. Формувати вміння називати персонажів твору; висловлювати свою думку щодо поведінки героїв.</p>

<p>Байка як невеликий за обсягом, здебільшого віршований твір, у якому в гумористичній, алегоричній формі зображуються людські вчинки, характери, недоліки. Герої (персонажі) байок</p>	<p>має початкове уявлення про жанрові особливості байки як невеликого, здебільшого віршованого твору, у якому в алегоричній формі висміюються негативні риси характеру, вчинки людей; називає героїв байок.</p>	<p><i>Розвиток пізнавальної діяльності.</i> Розвивати усвідомлення того, що байка – це невеликий за обсягом, здебільшого віршований твір, в якому у гумористичній формі зображуються людські вчинки та характерні недоліки. Розвивати вміння знайти подібне й відмінне у байці та казці, вірші. <i>Мовленнєвий розвиток.</i> Формувати вміння відтворювати мову дійових осіб байки. Формувати вміння знаходити в тексті речення, які характеризують героїв байки, їхні переживання. <i>Розвиток емоційно-вольової сфери.</i> Розвивати емоційне сприймання прочитаного тексту байки, уміння передати свої почуття. <i>Розвиток особистості учня.</i> Розвивати вміння висловлювати своє ставлення до прочитаної байки, до її персонажів, відрізнити негативне від позитивного.</p>
<p>Повість, повість-казка як прозові твори, у яких мають місце кілька подій; їх відмінність від оповідання та казки. Герої (персонажі) повістей, повістей-казок.</p>	<p>усвідомлює відмінність між оповіданням і повістю; з допомогою вчителя розрізняє повість, повість-казку; самостійно чи з допомогою вчителя називає героїв повістей, повістей-казок.</p>	<p><i>Розвиток пізнавальної діяльності.</i> Формувати вміння розрізняти повість і повість-казку від оповідання і казки. <i>Мовленнєвий розвиток.</i> Розвивати вміння відповідати на запитання вчителя за змістом прочитаної повісті, повісті-казки.</p>

		Формувати вміння називати персонажів твору; висловлювати свою думку щодо поведінки героїв.
П'еса як драматичний твір, написаний для вистави. Дійові особи. Діалогічний характер побудови п'еси. Діалоги і монологи у п'есі. Слова автора. Дії (картини) у п'есі.	з допомогою вчителя виділяє основні жанрові ознаки п'еси; усвідомлює її відмінність від інших жанрів; з допомогою вчителя визначає у п'есі діалоги, монологи, слова автора, дії (картини); бере участь у постановці дитячих п'ес.	Мовленнєвий розвиток. Формувати вміння виділяти в п'есі діалог та монолог (без визначення термінів). Розвивати вміння виділяти в тексті рядки, що характеризують зовнішність дійових осіб та їхню поведінку. Розвивати вміння знаходити слова автора в тексті. Формувати вміння уявляти те, про що було прочитано в п'есі-казці і передати словами описаний предмет чи ситуацію.
<i>Смисловий і структурний аналіз тексту</i>		
Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Смисловий і структурний аналіз тексту здійснюється у процесі його багаторазового перечитування, під час якого учні поступово навчаються глибше аналізувати й узагальнювати прочитане. В учнів 3 класу продовжується формування і розвиток умінь, що були об'єктом роботи у 2 класі, а також вводяться у читацьку діяльність нові уміння і способи опрацювання тексту:	Учень (учениця): самостійно чи з допомогою вчителя знаходить зв'язки між словосполученнями в реченні; між реченнями і частинами тексту; з допомогою вчителя визначає послідовність подій у творі; бере участь у складанні плану до невеликих за обсягом текстів; самостійно чи з допомогою вчителя користується планом і малюнками при	Розвиток пізнавальної діяльності. Розвивати вміння диференціювати істотне від неістотного. Формувати вміння знаходити і пояснювати зв'язки між реченнями, абзацами і частинами тексту. Мовленнєвий розвиток. Формувати вміння складати простий план до невеликих за обсягом і нескладних за будовою оповідань. Розвивати вміння відтворювати зміст

<p>знаходити і пояснювати зв'язки між реченнями, абзацами і частинами тексту; визначення послідовності подій у творі і орієнтування у структурі тексту: зачин (початок), основна частина, кінцівка.</p> <p>Складання простого плану до невеликих за обсягом і нескладних за будовою оповідань, науково-художніх текстів.</p> <p>Користування планом для переказу прочитаного.</p> <p>Розвиток умінь запитувати і відповідати на матеріалі прочитаних текстів; ставити запитання до тексту; вступати в діалог (1-3 репліки) на основі прочитаного.</p> <p>Формування вміння аналізувати тексти з метою знаходження певних ознак описуваних предметів, явищ, подій, персонажів твору, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, визначення нового, невідомого.</p> <p>Формування вміння виділяти головне в прочитаному тексті; співвідносити головну думку із заголовком, з прислів'ям, з ілюстраціями; знаходити в</p>	<p>відтворенні змісту прочитаного; самостійно формулює найпростіші запитання до тексту;</p> <p>з допомогою вчителя знаходить у тексті ознаки описаних предметів, явищ, вчинки персонажів;</p> <p>з допомогою вчителя висловлює здогадки щодо можливого розвитку подій;</p> <p>усвідомлює необхідність вступати в діалог при аналізі змісту твору;</p> <p>самостійно встановлює предметні зв'язки у прочитаному;</p> <p>з допомогою вчителя знаходить просторові та причинно-наслідкові зв'язки у змісті твору, формулює речення з прислівниками: <i>спочатку, потім, після того як;</i> сполучником <i>тому що</i> тощо.</p> <p>з допомогою вчителя або самостійно співвідносить головну думку твору із заголовком, прислів'ям та ілюстраціями;</p> <p>самостійно чи з допомогою вчителя знаходить у тексті ключові слова, вислови;</p> <p>розрізняє у тексті елементи розповіді, опису.</p>	<p>прочитаного з опорою на план і малюнки.</p> <p><i>Розвиток пізнавальної діяльності.</i></p> <p>Розвивати вміння знаходити взаємозв'язки між початком, основною частиною твору та його кінцівкою.</p> <p>Вправлятися в умінні визначати й усвідомлювати тему та основну думку творів.</p> <p>Розвивати вміння аналізувати зміст творів з метою встановлення причинно-наслідкових зв'язків між фактами, подіями, описаними в них.</p> <p><i>Мовленнєвий розвиток.</i></p> <p>Розвивати вміння знаходити ключові слова, висловлювання, що є важливими для розуміння прочитаних текстів.</p> <p>Формувати вміння знаходити в текстах елементи розповіді, опису.</p>
---	--	--

<p>тексті ключові слова, вислови, речення, які є важливими для розуміння тексту, характеристики персонажів. Формування уміння розрізняти у творах елементи розповіді, опису.</p>		
<p><i>Засоби художньої виразності, емоційно-оцінне ставлення читача до змісту твору</i></p>		
<p>Зміст навчального матеріалу</p>	<p>Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</p>	<p>Спрямованість корекційно-розвиткової роботи</p>
<p>Розширення і поглиблення уявлень про епітет, порівняння, метафору; їх роль, різні форми вираження. Знаходження у тексті слів, що мають переносне значення, пояснення їх значень на прикладах. Формування умінь визначати настрій, загальну тональність твору; висловлюватися про враження від прочитаного. Формування художньо-образного мислення, основою якого є емоційно-чуттєве сприймання і аналіз учнями прочитаного, а результатом – оцінні судження, почуття, милування красою художнього слова. Формування в учнів у співпраці з учителем досвіду сенсорного естетичного сприймання художніх</p>	<p>Учень (учениця): з допомогою вчителя знаходить у тексті порівняння, епітети, метафори (без вживання терміну); усвідомлює їх роль у тексті; розуміє, що слова можуть мати переносне значення; користується у власному мовленні розповіддю, переказом; з допомогою вчителя визначає настрій, загальну тональність твору; з допомогою вчителя будує судження морального і естетичного характеру про події, вчинки персонажів та висловлює своє ставлення до прочитаного.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Розвивати вміння виділяти в текстах порівняння та усвідомлювати їх роль у творах. Розвивати вміння розуміти переносне значення слів. Мовленнєвий розвиток. Формувати вміння користуватись у власному мовленні розповіддю, переказом. Розвивати вміння висловлювати власну думку про події, вчинки персонажів. Розвиток емоційно-вольової сфери. Розвивати вміння висловлювати власне емоційно-естетичне ставлення до змісту творів, вчинків персонажів тощо.</p>

творів через аналіз зображення словом кольорів, форм, звуків природи.		
Робота з науково-художніми творами		
Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Художні і пізнавальні особливості науково-художніх творів. Художня сюжетна лінія, характеристика героїв твору. Пізнавальна наукова інформація.	Учень (учениця): усвідомлює сюжет твору, виявляє розуміння вчинків, подій; з допомогою вчителя пояснює значення слів на основі контексту; самостійно чи з допомогою вчителя визначає смислові частини та встановлює між ними зв'язки; бере участь у складанні словесного, малюнквого плану та визначенні основної думки; частково чи повністю переказує зміст.	Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати вміння усвідомлювати сюжет твору. Мовленнєвий розвиток. Розвивати вміння пояснювати значення окремих слів з опорою на контекст подій, що розгортаються в творі. Вправлятися в умінні складати словесний та малюнквий плани до прочитаних науково-художніх творів.
Робота з дитячою книгою; робота з інформацією		
Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Практичне ознайомлення учнів зі структурними елементами книги, із авторами книжок.	Учень (учениця): з допомогою вчителя чи самостійно виділяє у книзі та називає її структурні елементи: титульний аркуш, анотацію до книги, відомості про письменника; усвідомлює їх значення.	Розвиток пізнавальної діяльності. Сприяти ознайомленню дітей зі змістом, структурою книг, відомостями про автора книги.

Формування умінь з допомогою вчителя ознайомлюватись з новою книгою з опорою на інформацію, вміщену на обкладинці, титульному аркуші, в анотації до книги, передмові тощо.	з допомогою вчителя ознайомлюється з новою дитячою книгою з опорою на зміст обкладинки, титульний аркуш, анотацію, до книги, передмову.	Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати вміння характеризувати книгу використовуючи для цього інформацію, що міститься за текстом.
Формування в учнів умінь з допомогою дорослих добирати і читати дитячі книжки за темами, рекомендованими вчителем.	з допомогою дорослих добирає і самостійно читає дитячі книги на рекомендовану вчителем тему читання; будує зв'язне висловлювання за змістом твору.	Мовленнєвий розвиток. Розвивати вміння розповідати про рекомендовані вчителем книги.
Формування умінь орієнтуватись у групі дитячих книг, розташованих на книжковій виставці	розглядає дитячі книги на книжковій виставці; з допомогою дорослих висловлюється щодо орієнтовного змісту книги (книг), їх тематики.	Розвиток пізнавальної діяльності. Вправлятися в умінні орієнтуватися в тематиці дитячої книги.
Формування умінь здійснювати пошук потрібної книги у відкритому фонді, а також за допомогою Інтернет-ресурсів бібліотеки (з допомогою вчителя).	з допомогою вчителя чи бібліотекаря здійснює пошук потрібної книжки у відкритому фонді бібліотеки.	Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати вміння обирати необхідну книгу у відкритому фонді бібліотеки чи за допомогою Інтернет-ресурсів бібліотеки.
Формування умінь користуватись довідковою літературою.	усвідомлює призначення довідкової літератури; з допомогою дорослих користується нею для пошуку потрібної інформації, розширення та поповнення своїх знань.	Розвиток пізнавальної діяльності. Розвивати вміння користуватись довідковою літературою.
Розвиток умінь читати дитячу періодику. Практичне ознайомлення з поняттями “число журналу”, “рік видання”, “примірник”.	з допомогою вчителя виділяє і називає у дитячому журналі число журналу, рік видання; усвідомлює значення понять: “примірник журналу”.	Мовленнєвий розвиток. Збагачувати лексичний запас дитини поняттями: “число журналу”, “рік видання”, “примірник”.

<p>Виховання культури спілкування під час колективного обговорення прочитаних творів (умінь слухати думки, міркування однолітків, з повагою ставитись до суджень, які не збігаються з власними; бути толерантними під час діалогу тощо.</p>	<p>бере участь у колективному обговоренні змісту самостійно прочитаних книжок: уважно слухає міркування однокласників; з допомогою вчителя висловлює власні думки щодо прочитаного; виявляє повагу до однолітків під час діалогу.</p>	<p>Розвиток особистості учня. Продовжувати виховувати культуру спілкування; виявляти повагу до однолітків під час комунікативної діяльності.</p>
<p>Розвиток літературно-творчої діяльності учнів на основі прочитаного</p>		
<p>Зміст навчального матеріалу</p>	<p>Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</p>	<p>Спрямованість корекційно-розвиткової роботи</p>
<p>У 3 класі учні залучаються до колективного складання варіантів кінцівок до літературних казок, творів-мініатюр про казкових героїв і власні спостереження; складання розповідей від імені одного з героїв твору, заповнення пропусків у прозових і віршованих творах; інсценування прочитаного. Практичне використання у співпраці з учителем прийомів складання казок, загадок, лічилок за аналогією, зразком і самостійно. Виконання творчих завдань на основі сприймання різних видів мистецтва: творів письменників, художників.</p>	<p>Учень (учениця): з допомогою вчителя бере участь у доповненні та заміні текстів, у співпраці з учнями у творчому переказуванні змісту, складанні творів-мініатюр про казкових героїв та в інсценізації; бере участь у складанні творів за спостереженнями, малюнками, у складанні загадок, лічилок.</p>	<p>Мовленнєвий розвиток. Розвивати вміння складати казки, загадки, лічилки за аналогією, зразком і самостійно. Формувати вміння інсценізувати зміст прочитаних казок у співпраці з вчителем та однолітками. Вправлятися в умінні складати твори-мініатюри про казкових героїв.</p>

4 клас

70 годин

I семестр – 38 годин (2 години на тиждень); II семестр – 32 години (2 години на тиждень)

Коло читання

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
<p>У 4 класі коло читання розширюється і систематизується шляхом упорядкування і узагальнення знань про раніше відомі жанри і авторів, а також залучення нових жанрів, творів та імен. З метою забезпечення перспективності у підготовці учнів до вивчення літератури в 5 класі збільшується питома вага жанрового і монографічного підходів у доборі та конструюванні навчального змісту за розділами і темами. Отже, жанрова й авторська різноманітність залишаються провідними принципами добору змісту.</p> <p>Усна народна творчість. Малі фольклорні форми: прислів'я, приказки, лічилки, загадки, усмішки; соціально-побутові казки, притчі, легенди, народні пісні.</p> <p>Міфи про створення світу і людей.</p> <p>Поезія: поетична палітра охоплює всі види віршів, з якими діти ознайомилися у</p>	<p>Учень (учениця): має уявлення про коло дитячого читання: самостійно чи з допомогою вчителя називає теми дитячих творів; співвідносить прочитаний твір з певним жанром: казка, вірш, оповідання, повість, повість-казка, байка, п'єса; розрізняє казку народну і літературну; прозові, поетичні, драматичні твори; самостійно чи з допомогою вчителя називає прізвища, імена українських письменників-класиків, а також тих письменників, з творами яких неодноразово зустрічалися під час навчання; знає назви, сюжети 4-5 фольклорних казок, а також літературних творів, прізвища, імена їхніх авторів; знає напам'ять 4-5 віршів; 1 уривок з прозового твору (невеликий за обсягом із 4 речень); кілька прислів'їв, розуміє їх зміст та усвідомлює, у якій життєвій ситуації доцільно вживати кожне з прислів'їв; усвідомлює, що читання є важливим</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Розвивати вміння встановлювати предметні та просторові зв'язки між описаними фактами, подіями в прозових творах, казках (запитання: що робить? куди? де? звідки? та ін.). Продовжувати формувати вміння співвідносити прочитаний твір з певним жанром.</p> <p>Мовленнєвий розвиток. Навчити запам'ятовувати та називати прізвища, імена українських письменників-класиків, а також тих письменників, з творами яких неодноразово зустрічалися під час навчання. Розвивати вміння самостійно та за навідними запитаннями вчителя розповідати сюжети фольклорних казок, прозових творів. Продовжувати розвивати вміння відповідати на запитання за змістом</p>

<p>попередніх класах. Крім авторів, твори яких діти читали у 2-3 класах, пропонуються твори І. Малковича, В. Симоненка, І. Драча, П. Усенка, Л. Полтави, Б. Чалого, Г. Черінь, І. Жиленко та ін.</p> <p>Байки. Л. Глібов, Є. Гребінка, Г. Бойко, П. Глазовий та ін.</p> <p><u>Сходинки до монографічного вивчення творчості</u> Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, М. Рильського, Д. Павличка, Л. Костенко.</p> <p>Проза: оповідання, легенди, уривки з повістей – М. Гоголь, М. Коцюбинський, Марко Вовчок, Б. Грінченко, Остап Вишня, О. Довженко, О. Гончар, В. Близнець, О. Донченко, А. Григорук, В. Нестайко, С. Плачинда, К. Пасічна, І. Сенченко, М. Слабошпицький, В. Сухомлинський, Г. Тютюнник, А. Дрофань, В. Чухліб, Г. Храпач, О. Дерманський, Л. Вороніна та ін.</p> <p>П'єси: Я. Стельмах, В. Лучук, Н. Шейко-Медведева та ін.</p> <p>Науково-художні, науково-популярні твори: А. Лотоцький, В. Скуратівський, А. Григорук, Б. Лепкий, Є. Шморгун, А. Коваль, П. Утевська, А. Давидов та ін.</p> <p>Довідкова література в контексті завдань літературного розвитку і</p>	<p>джерелом знань, задоволення пізнавальних інтересів, цікавого дозвілля; знає і шанує видатних культурних діячів, традиції українського народу.</p>	<p>прочитаного (прози, гумористичних творів, науково-художньої і науково-популярної літератури, усної народної творчості, казок, поезії, байок, п'єс); виділяти в текстах складні для розуміння слова; ставити запитання за змістом прочитаних текстів.</p> <p>Розвиток емоційно-вольової сфери. Формувати вміння емоційно реагувати на зміст прослуханих та прочитаних творів (прози, байки, п'єси, науково-художньої і науково-популярної літератури, усної народної творчості, казок, поезії), виявляти й усвідомлювати свої почуття. Формувати вміння відтворювати емоції, почуття героїв представлених у колі дитячого читання. Формувати вміння емоційно висловлювати свої почуття по відношенню до героїв творів. Продовжувати формувати вміння висловлювати елементарні узагальнені оцінні судження.</p> <p>Розвиток особистості учня. Формувати старанність в навчанні, взаємодопомогу, повагу до товаришів і до вчителів на матеріалі змісту прочитаних творів, почуття патріотизму, любові до людей і</p>
---	---	--

<p>виконання творчих завдань. Сторінками дитячих журналів. Зарубіжна література. Казки, оповідання, уривки з повістей – А. Чехов, В. Гюго, П. Бажов, М. Твен, Р. Кіплінг, Алан Мілн, Джек Лондон, А. Волков, М. Пришвін, Е. Успенський, Л. Керолл та ін.</p>		<p>Батьківщини. Формувати пошану до видатних культурних діячів, традицій українського народу.</p>
--	--	--

Формування і розвиток навички читання

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
<p>Удосконалення навичок свідомого, правильного, виразного читання вголос з дотриманням основних норм літературної вимови. Удосконалення навички усвідомленого, у відповідному темпі читання мовчки різних за обсягом та жанровою специфікою текстів. Вибір та застосування під час читання інтонаційних та позамовних засобів виразності відповідно до знакової структури художніх, науково-художніх та науково-популярних текстів, за допомогою яких учень виражає своє</p>	<p>Учень (учениця): володіє навичкою читання вголос і мовчки як загальнонавчальним умінням: сприймає, розуміє (під час читання, слухання) частковий або повний зміст творів (текстів) різних видів, самостійно чи за допомогою вчителя виділяє в них суттєву інформацію; читає вголос наприкінці навчального року у темпі, не нижчому 75-80 сл./хв.; усвідомлено і достатньо вільно читає мовчки у темпі, не нижчому 85-90 сл./хв.; готується до виразного читання; за допомогою вчителя добирає та застосовує під час читання, декламації, інсценізації різножанрових творів мовленнєві та позамовні засоби художньої виразності;</p>	<p>Мовленнєвий розвиток. Вправлятися в умінні читати вголос і мовчки цілими словами та групами слів; самостійно бачити помилки та виправляти їх при читанні слів. Продовжувати удосконалювати техніку читання, дотримуючись відповідного темпу, гучності, логічних наголосів. Формувати вміння застосовувати під час читання, декламації, інсценізації різножанрових творів мовленнєві та позамовні засоби художньої виразності. Розвиток пізнавальної діяльності. Розвивати вміння розуміти частковий або повний зміст творів. Розвивати вміння здійснювати смислову</p>

ставлення до змісту прочитаного.	передає з їх допомогою своє ставлення до змісту твору (самостійно чи з допомогою вчителя).	здогадку, зв'язувати прочитане в єдине ціле. Розвивати увагу та пам'ять у процесі читання.
Літературознавча пропедевтика		
Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
<p>Тема та основна думка твору. Розвиток умінь самостійно усвідомлювати та визначати тему і основну думку твору; розуміти основний смисл описаних фактів, подій, вчинків персонажів.</p>	<p>Учень (учениця): усвідомлює, самостійно чи з допомогою вчителя визначає тему та основну думку твору; розуміє основний смисл більшості чи всіх описаних фактів, подій, вчинків, персонажів.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати вміння встановлювати часові та причинно-наслідкові зв'язки на основі прочитаного за запитаннями вчителя типу: що сталося, коли..? Що сталося після того, як ...? Чому це сталося? Розвивати розуміння смислу описаних фактів, подій, вчинків персонажів літературних творів. Мовленнєвий розвиток. Продовжувати розвивати вміння розуміти діалоги персонажів літературних творів.</p>
<p>Сюжет і композиція (без уживання термінів). Факти, події, випадки, пригоди, характери персонажів у художньому творі, їх взаємозв'язки</p>	<p>самостійно чи з допомогою вчителя визначає відносно завершені частини тексту (епізоди); самостійно чи з допомогою вчителя розповідає, хто герої твору, що і як про це сказано в тексті; які події, пригоди трапилися, місце і час подій, як вони пов'язані між собою</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати вміння висловлювати оцінні судження про дії, вчинки персонажів твору, місце і час подій; розуміти та встановлювати часові та причинно-наслідкові зв'язки між фактами, описаними в творі.</p>

<p>Герой (персонаж) твору. Головний і другорядний персонажі у творі, стосунки між ними. Мотиви вчинків персонажів. Визначення типу персонажа (позитивний, негативний), власне ставлення до героїв твору, обґрунтування своїх думок.</p>	<p>самостійно чи з допомогою вчителя визначає головних і другорядних персонажів твору; встановлює тип персонажа (позитивний, негативний); з допомогою вчителя пояснює, обґрунтовує вчинки героїв та їхні мотиви; висловлює до них своє та авторське ставлення.</p>	<p>Розвиток особистості учня. Розвивати усвідомлення того, що є позитивні і негативні вчинки героїв твору і дітей. Формувати вміння розрізняти вчинки персонажів творів, відділяти позитивне від негативного, співчувати персонажам та радіти разом з ними. Мовленнєвий розвиток. Включати в активну форму мовлення терміни “причина”, “наслідок”, “результат” для самостійного виявлення дітьми причинно-наслідкових зв’язків у прочитаних текстах. Розвивати вміння висловлювати власну точку зору щодо вчинків героїв та розуміти ставлення до них автора твору..</p>
<p>Автор твору. Усвідомлення взаємозв’язків: письменники-теми; письменник-жанр; письменник-талановита людина; біографії, автобіографії письменників для молодших школярів.</p>	<p>називає основні теми та жанри творчості письменників, з якими неодноразово зустрічалися під час навчання (самостійно чи з допомогою вчителя); складає невеликі усні розповіді про життєвий шлях письменників, події, які особливо запам’яталися; пояснює, як, з яких джерел можна одержати біографічні відомості про майстрів мистецтва слова (самостійно чи з допомогою вчителя).</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати вміння запам’ятовувати та відтворювати епізоди з життя і діяльності письменників. Мовленнєвий розвиток. Продовжувати формувати вміння називати основні теми та жанри прочитаних творів. Розвивати вміння складати невеликі розповіді про життєвий шлях письменника.</p>
<p>Мова художнього твору. Усвідомлене сприймання засобів художньої виразності</p>	<p>частково розуміє та пояснює, які яскраві, влучні слова, словосполучення, вислови</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Розвивати вміння знаходити в тексті</p>

відповідно до їх функцій у творі. Спостереження за авторським вибором слова у творах різних жанрів під час діалогів, описів природи, зовнішності персонажів, характеристики героїв.	допомагають глибше, краще уявити картини природи, місце події, зовнішність персонажів, їхні характери, вчинки, стосунки з іншими героями.	епітети, порівняння, метафори. Розвивати усвідомлення, того що з допомогою образних висловлювань створюється художній образ людини, природи, тварини.
Жанр. Удосконалення умінь визначати жанрові ознаки творів, що вивчалися в 1 - 4 класах, обґрунтовувати свою думку	з допомогою чи самостійно розрізняє, визначає елементарні жанрові ознаки літературних творів, які опрацьовувалися під час навчання в 1-4 класах; наводить приклади.	Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати вміння розрізняти жанри: казки, оповідання, п'єси, байки, поезії. Вправлятися у практичному розрізненні казок про тварин, чарівних казок, віршів, оповідань; байок, п'єс та ін.

Досвід читацької діяльності
Особливості опрацювання художнього твору
Усвідомлення жанрової специфіки творів –
впізнання і називання жанру твору

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Народні соціально-побутові казки. Відображення народного побуту, місце події у казці, особливості мови цих казок. Герої, їхні характери, вчинки, мотиви поведінки. Протиставлення персонажів. Відмінність соціально-побутових казок від казок про тварин та героїко-фантастичних (чарівних).	Учень (учениця): практично розрізняє народну соціально-побутову казку; називає місце події у казках, героїв, пояснює їхні вчинки, мотиви поведінки; відмінність соціально-побутових казок від казок про тварин та героїко-фантастичних (на конкретних прикладах); розрізняє фольклорну та літературну казку; самостійно чи з допомогою пояснює спільне	Розвиток пізнавальної діяльності. Розвивати вміння аналізувати зміст соціально-побутових казок, здійснювати детальний розбір її за запитаннями; встановлення різноманітних зв'язків між предметами, подіями, які описані в казці. Розвивати вміння розрізняти фольклорну та літературну казку. Мовленнєвий розвиток.

<p>Зв'язок літературної казки з фольклорною. Письменники-казкарі</p>	<p>та відмінне у цих казках; правильно називає прізвища найвідоміших письменників-казкарів та їхні твори.</p>	<p>Розвивати вміння висловити власне ставлення до дій персонажів казок та обґрунтувати його. Вправлятися у відповідях на запитання вчителя за змістом соціально-побутових казок. Розвиток емоційно-вольової сфери. Формувати вміння емоційно реагувати на зміст прослуханої та прочитаної казки, виявляти й усвідомлювати свої почуття. Розвиток особистості учня. Розвивати вміння розрізняти вчинки персонажів казки, відділяти позитивне від негативного, співчутливо ставитися до персонажів, які потребують допомоги.</p>
<p>Легенда як твір-переказ про якісь події, факти, людей, оповитий казковістю, фантастикою. Герої легенд, їхні риси особистості. Відмінність легенди від казки.</p>	<p>практично розрізняє легенду від інших жанрів; усвідомлює її відмінність від казки; називає героїв легенд, їхні риси особистості</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Розвивати розуміння змісту легенди про життя колись, про історичне минуле нашого народу. Формувати вміння розрізняти твори про історичне минуле за жанрами: оповідання, казка, легенда. Розвивати наочно-образне мислення через емоційне сприймання прочитаних легенд про історичне минуле нашого народу. Мовленнєвий розвиток. Вправлятися в умінні розрізняти у</p>

		легендах елементи роздумів, розповіді, опису.
Розширення та систематизація знань, умінь школярів про жанрові особливості віршів , їх тематику, проблематику. Емоційна тональність вірша; динаміка почуттів поета у ліричному вірші.	називає ознаки вірша як жанру; теми опрацьованих віршів; з допомогою вчителя розрізняє вірші за емоційною тональністю; самостійно чи з допомогою вчителя усвідомлює , як змінюються почуття поета у ліричному вірші (на конкретному прикладі).	Мовленнєвий розвиток. Продовжувати розвивати вміння називати ознаки вірша як жанру. Вправлятися у читанні ліричних віршів із різною силою голосу, зміною темпоритму та тону. Розвиток емоційно-вольової сфери. Формувати вміння розрізняти вірші за емоційною тональністю.
Удосконалення умінь школярів орієнтуватися в структурі оповідання, повісті . Ставлення письменника до зображуваних подій, до героїв твору. Типи персонажів: позитивні, негативні; мотиви їхніх вчинків.	з допомогою вчителя розрізняє оповідання й повість; з допомогою вчителя обґрунтовує свій вибір (на конкретному прикладі); самостійно чи з допомогою визначає в оповіданні та повісті тип персонажа (персонажів): позитивні й негативні за характером поведінки, ставленням до них письменника та власним ставленням.	Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати вміння відрізняти оповідання від повісті. Формувати вміння визначати основну думку твору. Мовленнєвий розвиток. Розвивати вміння відповідати на запитання вчителя за змістом оповідання, повісті. Розвиток емоційно-вольової сфери та особистості. Формувати вміння визначати тип персонажів (позитивні, негативні) і давати словесний аналіз їхніх учинків і мотивів поведінки.
Історичні оповідання для дітей. Основні	з допомогою вчителя практично розрізняє	Розвиток пізнавальної діяльності.

теми дитячих оповідань, повістей.	історичні оповідання для дітей, усвідомлює , що в таких творах ідеться про події (людей), які відбувалися (жили) дуже давно; самостійно чи з допомогою вчителя називає основні теми оповідань, повістей, які опрацьовувалися під час навчання.	Розвивати розуміння змісту історичного оповідання. Продовжувати формувати вміння розрізняти твори про історичне минуле за жанрами: оповідання, казка, легенда. Розвивати наочно-образне мислення через емоційне сприймання прочитаних оповідань про історичне минуле нашого народу. Мовленнєвий розвиток. Вправлятися в умінні називати основні теми оповідань, повістей про історичне минуле нашого народу.
Гумористичні твори для дітей. Гумор як добродушний необразливий сміх, його виховний вплив на людину. Спостереження за авторським вибором слова для характеристики героя, створення комічних ситуацій і т. ін.	спостерігає за авторським вибором слова для характеристики героя, створення комічних ситуацій у гумористичних творах, усвідомлює , що гумор не ображає людину, а почуття гумору є позитивною якістю особистості.	Розвиток особистості учня. Розвивати розуміння та усвідомлення того, що гумор є позитивною якістю особистості.

Смисловий і структурний аналіз тексту

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
------------------------------------	--	--

За вимогами Державного стандарту з “Читання” основне завдання цієї складової читацької діяльності – домогтись повноцінного сприймання молодшими школярами тексту з урахуванням специфіки його жанру і структури. У зв’язку з цим у читанні художнього тексту основне завдання смислового і структурного аналізу – це сприймання художнього образу твору, у науково-художніх, науково-популярних текстах – передусім розуміння смислових зв’язків, істотних ознак, понять, висновків. Ці завдання розв’язуються у взаємозв’язку, проте залежно від жанру, обсягу, складності тексту одне з них висувається на перший план.

Смисловий і структурний аналіз є основою досягнення учнями повного розуміння тексту.

У 4 класі на новому змісті літературного матеріалу удосконалюються основні уміння смислового аналізу прочитаного: з’ясування значення слів і висловів у тексті; знаходження і пояснення ознак певних подій, явищ, персонажів з метою їх характеристики і підготовки до виразного читання; читання в особах;

Учень (учениця):

повністю чи частково **розуміє текст, свідомо** відтворює зміст прочитаного; визначає основний смисл твору;

знаходить і пояснює істотні ознаки певних подій, явищ; характеризує дійових осіб; **встановлює** смислові зв’язки між частинами тексту (самостійно чи з допомогою вчителя).

повністю або частково **користується** загально-навчальними уміннями: формулювати запитання до тексту; будувати діалог; аналізувати, порівнювати тексти різних жанрів, персонажів; виділяти основне у творі і характеристиці персонажів; знаходити причинно-наслідкові зв’язки, доводити і формулювати (з допомогою вчителя);

складає плани оповідання, казки, статті; використовує їх для розповіді, різних видів переказу (з допомогою вчителя).

Розвиток пізнавальної діяльності.

Розвивати вміння розуміти смисл прочитаних текстів.

Мовленнєвий розвиток.

Формувати вміння переказувати зміст прочитаного та визначати смисл творів.

Розвиток пізнавальної діяльності.

Розвивати вміння знаходити взаємозв’язки між початком, основною частиною твору та його кінцівкою.

Вправлятися в умінні визначати й усвідомлювати тему та основну думку творів.

Розвивати вміння аналізувати зміст творів з метою встановлення причинно-наслідкових зв’язків між фактами, подіями, описаними в них.

Мовленнєвий розвиток.

Розвивати вміння складати плани оповідання, казки, статті та використовувати їх для розповіді, різних видів переказу для розуміння прочитаних текстів.

Формувати вміння знаходити в текстах елементи розповіді, опису.

<p>з'ясування ролі пейзажу, середовища для розуміння художніх образів.</p> <p>З урахуванням змістових і жанрових можливостей прочитаних творів здійснюється робота з формування в учнів усього спектра загально-навчальних умінь і навичок: формулювати запитання до текстів, будувати діалог, виділяти головні думки, доводити, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, узагальнювати тощо.</p> <p>Особлива увага має бути приділена удосконаленню умінь здійснювати структурний аналіз тексту. Зокрема, спостереженню за будовою тексту, виділенню у творах різних жанрів їх структурних елементів; складання плану оповідання, казки, статті. Використання плану для підготовки розповідей, переказів.</p> <p>У взаємозв'язку смислового і структурного аналізу прочитаного відбувається проникнення учнів у його смисл. Процес розуміння тексту завершує діалогічна взаємодія читача з текстом, виявом якої є самостійна постановка ним запитань за змістом прочитаного.</p>		
---	--	--

<i>ставлення читача до змісту твору</i>		
Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
<p>Усі види роботи над текстом у цьому напрямі, що рекомендовані для 3 класу, зберігають своє значення і в 4 класі.</p> <p>Переважаючу роль мають ті види художнього аналізу тексту, які формують у дітей увагу до засобів створення художніх образів, серед них одним з найголовніших є художня виразність мови, з'ясування ролі епітетів, порівнянь, метафор, повторів, гіпербол в усній народній творчості та у творчості поетів і прозаїків.</p> <p>Образність, як відомо, залежить не лише від лексичного значення слова, а й від його взаємозв'язку з іншими словами, мети, з якою воно використано автором. Ці особливості створюють варіанти художнього опису, основу для зіставлення різних способів художнього відображення. Однак у з'ясуванні ролі засобів художньої виразності аналіз тексту не повинен перетворюватись у "пояснювальне" читання.</p> <p>Розвиток в учнів емоційно-оцінного ставлення до прочитаного шляхом</p>	<p>Учень (учениця): самостійно чи з допомогою вчителя знаходить в тексті засоби художньої виразності (епітет, метафору, без вживання терміну) порівняння; з'ясовує з допомогою вчителя їх роль у тексті, створенні художніх образів, описів; використовує художні засоби у власному мовленні (в описах, розповідях, творах), розуміє їх роль у тексті.</p> <p>з допомогою учителя висловлює емоційно-оцінні судження (морально-етичного і естетичного характеру); обґрунтовує свою думку; виявляє ставлення автора до зображеного</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Розвивати вміння виділяти в текстах порівняння, епітети, метафори та усвідомлювати їх роль у творах. Розвивати вміння розуміти переносне значення слів.</p> <p>Мовленнєвий розвиток. Формувати вміння користуватись у власному мовленні засобами художньої виразності (порівняння, епітети, метафори) при переказі змісту прочитаних творів. Розвивати вміння висловлювати власну думку про події, вчинки персонажів.</p> <p>Розвиток емоційно-вольової сфери. Розвивати вміння висловлювати власне емоційно-естетичне ставлення до змісту творів, вчинків персонажів тощо.</p> <p>Розвиток особистості учня. Формувати вміння висловлювати власну моральну оцінку вчинків персонажів та уміти оцінювати ставлення автора до героїв твору.</p>

формулювання власних оцінних суджень (моральних, естетичних), виявлення авторської позиції щодо зображеного.		
--	--	--

<i>Робота з науково-художніми творами</i>		
Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Науково-художні оповідання, повісті, казки	Учень (учениця): самостійно чи з допомогою вчителя визначає тему, відбирає факти, слова і думки, які до них відносяться, складає план, визначає основну думку, робить висновки, переказує зміст за складеним планом.	Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати вміння визначати тему та основну думку твору. Мовленнєвий розвиток. Розвивати вміння переказувати зміст прочитаного за планом. Вправлятися в умінні робити висновки за змістом прочитаного.
<i>Робота з дитячою книгою; робота з інформацією</i>		
Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Удосконалення умінь самостійно ознайомлюватись з новою книгою, визначати її орієнтовний зміст з опорою на всі складові інформації, що розміщені за текстом.	Учень (учениця): самостійно чи з допомогою визначає орієнтовний зміст книжки, у т.ч. за типом видання, напр., збірка творів різних авторів про природу, авторська збірка казок і т. ін.	Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати вміння розрізняти зміст книжок за типом видання.
Удосконалення умінь розрізняти зміст художньої, науково-художньої та науково-популярної книжки, спираючись	самостійно чи з допомогою вчителя розрізняє зміст художньої, науково-художньої, науково-популярної дитячої книжки, спираючись на її ілюстративний та	

<p>на її ілюстративний та довідково-інформаційний апарат.</p> <p>Удосконалення умінь самостійно складати коротку анотацію до прочитаної книжки (усно).</p> <p>Формування у школярів умінь самостійно та з допомогою вчителя читати й усвідомлювати фактичний зміст, основний смисл значних за обсягом творів (повістей, повістей-казок, біографічних творів тощо); визначати провідну тему твору, сюжетну лінію; розуміти цілісний зміст твору та окремих його частин, пояснювати, як вони пов'язані між собою; визначати головних та другорядних персонажів</p>	<p>довідково-інформаційний апарат; з допомогою вчителя складає коротку анотацію до прочитаної книжки (усно);</p> <p>читає й усвідомлює зміст значних за обсягом творів (повісті, повісті-казки, біографічні твори): з допомогою вчителя визначає провідну тему твору, розуміє цілісний зміст твору та окремих його частин; визначає головних та другорядних персонажів.</p>	<p>Мовленнєвий розвиток. Розвивати вміння складати короткі анотації до прочитаних творів. Продовжувати формувати розуміння цілісного змісту творів та окремих його частин.</p>
<p>Формування умінь самостійно орієнтуватись у збірках творів, хрестоматіях для позакласного читання</p>	<p>самостійно чи з допомогою дорослих орієнтується у збірках творів, хрестоматіях з метою пошуку відповідної інформації; визначає за допомогою змісту (переліку) творів, передмови, які розділи увійшли до книжки; за яким принципом систематизований літературний матеріал, наприклад, за тематичним, жанровим чи іншим; швидко знаходить потрібний твір, узагальнює інформацію (з допомогою вчителя).</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Формувати вміння орієнтуватися у збірках творів, хрестоматіях для позакласного читання. Розвивати вміння знаходити з опорою на зміст потрібні твори.</p>
<p>Удосконалення умінь самостійно</p>	<p>добирає дитячі книги за завданням</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності.</p>

орієнтуватися у світі дитячих книг здійснювати пошук потрібної книги, користуючись відкритим фондом бібліотеки, засобами бібліотечно-бібліографічної допомоги, у т.ч. Інтернет-ресурсами дитячої бібліотеки, а також пошук навчально-пізнавальної інформації, користуючись різними джерелами друкованої продукції (науково-популярні книжки з різних галузей знань, словники, енциклопедії, періодичні видання для дітей).	учителя, а також з власної ініціативи, користуючись відкритим книжковим фондом бібліотеки, різними видами бібліотечно-бібліографічної допомоги, з якими ознайомилися під час навчання; самостійно чи з допомогою знаходить потрібну навчально-пізнавальну інформацію, користуючись різними джерелами друкованої продукції (науково-популярні книжки з різних галузей знань, словники, енциклопедії, періодичні видання для дітей).	Продовжувати формувати вміння обирати необхідну книгу відкритому фонду бібліотеки чи за допомогою Інтернет-ресурсів бібліотеки. Розвивати вміння знаходити потрібну навчально-пізнавальну інформацію, користуючись різними джерелами.
Формування умінь підтримувати колективну дискусію за змістом прочитаного: враховувати різні думки, міркування однокласників, співвідносити їх, доповнювати власними; обстоювати власну позицію дотримуватись норм культури спілкування і т. ін.	бере участь у колективному обговоренні змісту прочитаного (уважно слухає й розуміє запитання вчителя, думки, міркування однокласників; доповнює їхні відповіді, обстоює власну позицію); дотримується норм культури спілкування під час дискусії; висловлює власні оцінні судження щодо прочитаного (самостійно чи з допомогою учителя).	Розвиток особистості учня. Продовжувати виховувати культуру спілкування; виявляти повагу до однолітків під час комунікативної діяльності.
Розвиток літературно-творчої діяльності учнів на основі прочитаного		
Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Коло літературного читання і його методичне опрацювання створюють передумови для самовираження дітей	Учень (учениця): уміє самостійно та з допомогою вчителя виконувати творчі види завдань до	Мовленнєвий розвиток. Розвивати вміння словесного малювання та ілюстрування прочитаного, творчого

<p>через творчу діяльність у зв'язку з прочитаним. У 4 класі, як і в попередніх, рекомендуються з цією метою: словесне малювання та ілюстрування прочитаного, творчий переказ, читання за ролями, інсценізація, доповнення віршованих і прозових творів, зміни текстів; складання з допомогою вчителя казок, небилиць, творів-мініатюр, віршів, лічилок, загадок тощо. В організації цієї діяльності використовується комплексний вплив різних видів мистецтв: художнє слово, живопис, музика.</p>	<p>прочитаного (доповнення, певні зміни тексту); користується прийомами складання казок, загадок, лічилок; римованих рядків; бере участь в інсценізації прочитаних творів.</p>	<p>переказу, читання за ролями, доповнення віршованих і прозових творів, зміни текстів; складання з допомогою вчителя казок, небилиць. Продовжувати формувати вміння інсценізувати зміст прочитаних казок у співпраці з учителем та однолітками. Вправлятися в умінні складати розповіді про казкових героїв, лічилки, загадки.</p>
--	---	---